

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมซึ่งเป็นหลักการ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในวิถีใหม่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกเป็น 6 ส่วน ประกอบด้วย การบริหารการศึกษา การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล หลักคุณธรรมและความโปร่งใส วิถีใหม่ บริบทของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารการศึกษา
2. การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล
3. หลักคุณธรรมและความโปร่งใส
4. วิถีใหม่
5. บริบทสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารการศึกษา

ในปัจจุบันการศึกษาจะต้องมีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย รวมทั้งมีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ในกระบวนการพัฒนาครูและการจัดการเรียนการสอนต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดีในการบริหารการศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารและการบริหารการศึกษา ดังนี้

ความหมายของการบริหาร

ธีรศักดิ์ อุปรมัย และคณะ (2563 : 26) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง หลักการที่เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงาน โดยมีระบบขั้นตอนและการวางแผน ที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องศึกษาและทำความเข้าใจ อันจะนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพในองค์การ

สิรินญา ศิริประโคน (2561 : 8) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง การบริหาร จะครอบคลุมในเรื่องของเป้าหมาย บุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งการบริหารจัดเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งในทางสังคมศาสตร์ที่นำหลักการและทฤษฎีต่าง ๆ ทางมนุษยวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา และพฤติกรรมศาสตร์มาใช้ แต่มิได้ใช้ศาสตร์เพียงอย่างเดียวยังต้องใช้ศิลป์ เข้าควบคู่ไปด้วยคือ

ต้องสามารถประยุกต์ความรู้ต่าง ๆ ทางการบริหารให้เข้ากับสถานการณ์ ที่เป็นจริงและการบริหาร นั้นจะครอบคลุมถึงหน้าที่การบริหาร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การมอบหมายงาน การรายงาน และการงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจะประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหาร การประสานระหว่างกัน และประสิทธิภาพประสิทธิผลในการทำงาน

ศิริ ถีอาสนา (2557 : 8) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง เป็นกิจกรรมกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันจัดการทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์จัดการกระบวนการบริหารหรือหน้าที่การบริหาร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคนทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

พิทยา บวรวัฒนา (2556 : 7) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง เป็นการนำเอากฎหมาย และนโยบายต่าง ๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผลซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่ต้องทำงานด้วยความเต็มใจและความเที่ยงธรรมอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สมพงษ์ เกษมสิน (2556 : 7) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง เป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ การนำเอาทรัพยากรการบริหาร (Administrative Resource) มาประกอบกับกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นว่าการบริหาร มีลักษณะเด่นอยู่หลายประการดังนี้

1. การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
2. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญ
3. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
4. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
5. การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
6. การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลฉะนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือ (Collective Mind) เพื่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (Group Cooperation) อันจะนำไปสู่พลังรวมกลุ่ม (Group Effort) ในอันที่จะทำให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์
7. การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล
8. การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
9. การบริหารไม่มีตัวตน (Intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2555 : 1) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน การปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ

ที่เรียกว่า “กระบวนการบริหาร” หรือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า เฟมส์-โพสคอร์บ (PAMS-POSDCORB) ได้แก่ การบริหารนโยบาย (Policy) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) การบริหารคุณธรรม (Morality) การบริหารเกี่ยวกับสังคม (Society) การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

วิโรจน์ สารรัตนะ (2555 : 1) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหน้าที่ในการบริหาร ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุมองค์การ (Controlling)

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต) (2549 : 5) ได้กล่าวถึง การทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยคนอื่น (Getting Things Done Through Other People) ตามทฤษฎีพุทธวิธีบริหาร โดยใช้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการ ตามคำย่อในภาษาอังกฤษ ว่า POSDC

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์การ เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

รุจิร ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545 : 4 - 5) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการ ใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด นักบริหารหลายคน จึงมีความคิดตรงกันว่า “การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของคณะบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่แน่นอนในการทำงาน” บางคนเห็นว่าการบริหารเป็นศิลปะ

ของการเป็นผู้นำ ที่จะนำผู้อื่นให้ทำงานตามวัตถุประสงค์ได้ และได้กล่าวถึงลักษณะเด่นที่เป็นสากลของการบริหารไว้ 9 ประเด็นคือ

1. การบริหารต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย
2. การบริหารต้องอาศัยปัจจัยเป็นองค์ประกอบสำคัญ
3. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
4. การบริหารต้องมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการทางสังคม
5. การบริหารต้องเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
6. การบริหารต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้การปฏิบัติตามภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์
7. การบริหารเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล
8. การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
9. การบริหารไม่มีตัวตน แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

กูลิค และเออร์วิค (Gulick and Urwick, 1937 : 18 - 19) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการบริหารนั้นต้องประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญหรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า “POSDCORB Model” และอธิบายตามความหมาย ได้ดังนี้

1. การวางแผน (P = Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไรบ้าง และทำอย่างไร
2. การจัดการองค์การ (O = Organizing) หมายถึง การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การจัดสายงานตำแหน่งต่าง ๆ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน
3. การจัดหาบุคคล (S = Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลเป็นการบริหารงานทางด้านบุคคล อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงานและการให้พินิจจากงาน
4. การอำนวยการ (D = Directing) หมายถึง การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน
5. การประสานงาน (Co = Coordinating) หมายถึง การประสานงานกิจการด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน
6. การรายงาน (R = Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหาร และสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานว่าก้าวหน้าเพียงใด
7. การงบประมาณ (B = Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ การจัดทำงบประมาณ บัญชีการใช้จ่ายเงิน การควบคุม และการตรวจสอบด้านการเงิน

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกัน ดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือและเป็นประโยชน์ในการบริหาร การบริหารต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยผู้บริหารใช้ศาสตร์เป็นองค์ความรู้ แนวคิดและศิลปะหรือกระบวนการทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานจนเป็นผลสำเร็จตรงตามจุดหมายของ องค์การหรือตรงตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจ โดยใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ อย่าง เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของการบริหารการศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทำให้คนมีอาชีพและมีพฤติกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมในด้านต่าง ๆ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น ไม่ว่าสังคมใดหรือประเทศใด ย่อมให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาสำหรับประชาชน ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ดังนี้

ปิยะนาล บุญมีพิพิธ และจำรัส แจ่มจันทร์ (2563 : 557) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร การศึกษา หมายถึง แนวทางนโยบายที่ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จ ในการบริหารงานเป็นการเชื่อมโยงนโยบายกับการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมในการจัดการศึกษา ผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะที่ดี มีความรู้ความสามารถเป็นผู้นำครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้ปกครองและชุมชน ให้มาร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้บรรลุผล สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

พัชรภรณ์ ดวงชื่น (2563 : 788) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง วิธีการบริหารจัดการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ ทั้งด้าน การจัดรูปแบบการเรียนการสอน การพัฒนาครูให้พร้อมสู่โลกยุคใหม่ การบริหารหลักสูตร รวมถึง การรับฟังเสียงสะท้อนจากครู ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน

อมรรัตน์ เตชะนอก (2563 : 370) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ผู้บริหารต้องใช้ทักษะและความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารการศึกษาต้องใช้ข้อมูลและสารสนเทศในการกำหนดยุทธศาสตร์และ การนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ตระหนักถึงศักยภาพของสถานศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลง

การแก้ปัญหาด้วยนวัตกรรมใหม่ โดยคำนึงถึงการบรรลุผลในวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของโรงเรียนเป็นหลัก

เลิศดาว กลิ่นศรีสุข (ออนไลน์, 2555) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีต่อบุคคล เพื่อให้บุคคลพัฒนาตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำรงชีวิตอยู่

นาวิินทร์ เหมือนแสง (2553 : 18) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาได้อย่างเด่นชัดและเป็นรูปธรรม และมีความเป็นไปได้อย่างชัดเจน ซึ่งใช้ความพยายามในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและบรรลุวัตถุประสงค์

สรุปความหมายของการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นกระบวนการใหม่ในการบริหารงานภาครัฐ โดยเน้นบทบาทของผู้บริหารงานภาครัฐ จัดบริการให้มีคุณภาพสูงตามที่ประชาชนต้องการ สนับสนุนให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่ละระดับมากขึ้น มีการบริหารงานอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ เป็นหลักการบริหารการปกครองที่มุ่งประโยชน์สูงสุดของประชาชนและประเทศชาติ โดยยึดหลักเหตุผลและความเป็นธรรม ธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการและแนวทางสำหรับการปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการที่กำหนด

การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล เป็นสิ่งสำคัญที่ทุกองค์กรต้องตระหนักและให้ความสำคัญ เพราะการบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด เป้าหมายสำคัญคือ คาดหวังเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อองค์กร ดังนั้น การที่แต่ละองค์กรจะเดินทางไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้นั้น ต้องเริ่มต้นจากการวางระบบบริหารภายในองค์กรให้มั่นคงก่อน ซึ่งธรรมาภิบาลถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานในทุกประเภท มีผู้ให้ความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ดังนี้

ความหมายของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

นักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมายของคำว่าธรรมาภิบาลไว้อย่างหลากหลาย มีทั้งความหมายที่คล้ายกันและแตกต่างกัน ผู้วิจัยขอเสนอ ดังนี้

รัฐสิทธิ์ คุรุสุวรรณ (2563 : 26) ได้ให้ความหมายว่า หลักธรรมาภิบาล หมายถึง หลักในการปกครองการบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบ 10 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักการมุ่งฉันทามติ

พงษ์พิพัฒน์ นารินทร์ (2563 : 44) ได้ให้ความหมายว่า หลักธรรมาภิบาล หมายถึง แนวทางสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพัฒนาประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบ 3 ส่วนของสังคมเข้าด้วยกัน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สามารถอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เจริญศักดิ์ วงศ์สุวรรณ (2562 : 3674) ได้ให้ความหมายว่า หลักธรรมาภิบาล หมายถึง หลักที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ใช้กำกับดูแล ตรวจสอบ ควบคุม การบริหารงาน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคเอกชน เข้ามาตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารงานขององค์กร ก่อให้เกิดการกระตุ้น ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กร

เอกชาติ สุขเสน (2562 : 38) ได้ให้ความหมายว่า หลักธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครอง การบริหารการจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม เป็นการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวงที่พึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ เช่น ความโปร่งใส ตรวจสอบได้โดยปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและทำให้อุบลคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธา และเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กาญจนา แก้วกุล และชาญเดช เจริญวิริยะกุล (2561 : 55 - 56) ได้ให้ความหมายว่า หลักธรรมาภิบาล หมายถึง หลักการที่นำมาใช้บริหารงาน ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ ทำให้อุบลคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กร ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นการบริหารจัดการที่มีการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ควบคุมการบริหารงาน

โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและหน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้เข้ามาตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารงานเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

กิตติภูมิ สมศรี (2560 : 23) ได้ให้ความหมายว่า หลักธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาของประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนสังคม ให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคมการเมืองอย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีเสถียรภาพ

วิทยา ประวะ โข (2560 : 37) ได้ให้ความหมายว่า หลักธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารจัดการบ้านเมือง สังคม องค์กร สถาบัน หรือธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เปิดเผย โปร่งใส มีความรับผิดชอบและรับรอง ที่ตรวจสอบได้ มีความชอบธรรม ยุติธรรม มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และมีมาตรฐาน คุณธรรม จริยธรรม

มานะ อิ่มอุดม (2558 : 21) ได้ให้ความหมายว่า หลักธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารงานหรือการปกครองภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับให้บังเกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและมีความชอบธรรมทั้งฝ่ายผู้บริหารและประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ

จากความหมายของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลดังกล่าว สรุปความหมายของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลได้ว่า หมายถึง การบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่ดี ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลใช้หลักประชาธิปไตยและเคารพในสิทธิมนุษยชน มุ่งใช้กฎระเบียบด้วยความเป็นธรรม โปร่งใสในการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่งผลให้สังคมดำรงอยู่อย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศให้เป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีเสถียรภาพ

ความสำคัญของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

ปัจจุบันธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการในทุกองค์การ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายของหลายประเทศ จึงมีนักวิชาการนำหลักธรรมาภิบาลไปขยายผลปรับโครงสร้างและกระบวนการทั้งในองค์การของรัฐและธุรกิจ ธรรมาภิบาลถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญเพราะเป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมืองตามวิถีทางประชาธิปไตย เป็นการปกครองบ้านเมืองที่มีความเป็นธรรม มีกฎเกณฑ์ที่ดีในการบำรุงรักษาบ้านเมืองและสังคมให้มีการพัฒนาครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งมีการจัดระบบของกิจการและกลไกต่าง ๆ ในส่วนราชการ องค์กรของรัฐ การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ตลอดจนองค์การอิสระ องค์กรเอกชน กลุ่มชมรมและสมาคมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนิติบุคคล ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม (Civil Society) ดังนั้นธรรมาภิบาล

จึงเป็นแนวทางในการจัดระเบียบ เพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการบริหารจัดการที่ดีเพราะมีการปรับวิธีคิด วิธีการบริหารราชการของประเทศไทยใหม่ทั้งระบบ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคนทุกฝ่ายในประเทศ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบ สันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล นักวิชาการในประเทศ และต่างประเทศได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมและนำเสนอ ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล (2546 : 14 - 25) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ไว้ว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นเครื่องกระตุ้นให้กระบวนการประชาธิปไตย มีความสมบูรณ์และเกิดความยั่งยืน เพราะเป็นสิ่งที่เกิดจากการเป็นประชาธิปไตยคือการจัดสรรอำนาจที่เป็นธรรม ทำให้ทุกคนปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ไม่มีการทุจริต มีความซื่อสัตย์ สุจริต เกิดกระบวนการประชาสังคมที่ทำให้ประชาชนรวมตัวกันทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ ผลที่เกิดขึ้นคือสังคมมีคุณภาพ

ปธาน สุวรรณมงคล (2558 : 34) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล โดยแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติของภาครัฐ มิติของประชาชน และมิติของภาคธุรกิจเอกชน ดังนี้

1. มิติของภาครัฐ

1.1 ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรในภาครัฐมีเป้าหมายอยู่ที่การยึดประโยชน์สุขของประชาชนและประเทศชาติ ให้มีความสำคัญกับประสิทธิภาพในการบริหารภาครัฐอย่างจริงจังมากขึ้น โดยมีการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความรวดเร็ว และประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณ มีความคุ้มค่ามากขึ้นซึ่งวัดได้จากความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ

1.2 ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐให้ความสำคัญกับผลสำเร็จหรือผลงานมากกว่าการทำเสร็จเหมือนเช่นที่ผ่านมาในอดีต การให้ความสำคัญกับผลสำเร็จหรือผลงาน ทำให้มีความคุ้มค่ามากขึ้น โดยมีการประเมินผลการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีตัวชี้วัด (Key Performance Indicator, KPI) ที่ถูกกำหนดไว้ก่อนการปฏิบัติงานซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพึงพอใจของประชาชนนับเป็นตัวประเมินผลที่สำคัญ

1.3 ช่วยให้ระบบการบริหารภาครัฐมีความโปร่งใสตรวจสอบได้มากขึ้น โดยมีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบของภาครัฐให้รัดกุมและเปิดเผยต่อสาธารณะให้รับรู้กันทั่วไป เช่น การมีกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ การมีกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามฮั้วประมูลงานของภาครัฐ เป็นต้น รวมถึงมีองค์การอิสระในการกำกับ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของภาครัฐ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น

1.4 ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐมีความตระหนักถึงความสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) ต่อประชาชนและองค์กรมากขึ้น ซึ่งความสำนึกรับผิดชอบมีส่วนทำให้การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐมีการระมัดระวังการกระทำที่มีผลต่อสาธารณะหรือประชาชนมากขึ้น และหากเกิดข้อผิดพลาดขึ้นก็ต้องพร้อมที่จะรับผลของการกระทำนั้น โดยไม่หลบเลี่ยง หรือโยนความผิดให้บุคคลอื่นหรือนิ่งเฉย

1.5 ช่วยทำให้ระบบราชการเป็นระบบเปิดและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางมีส่วนร่วมในการบริหารภาครัฐอย่างหลากหลายและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ ระบบบริหารภาครัฐในอดีตมักเป็นระบบที่ปิด โดยประชาชนไม่รู้ข้อมูลข่าวสารในการบริหารงานของภาครัฐมากนัก และข้อมูลส่วนใหญ่ถูกพิจารณาว่า ไม่เปิดเผยหรือเป็นความลับ แต่เมื่อมีการนำแนวคิดธรรมาภิบาลมาใช้ ทำให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ และให้สิทธิแก่ประชาชนในการยื่นขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐได้ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อสาธารณะผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารหรือเว็บไซต์ของหน่วยงาน เป็นต้น และประชาชนยังมีช่องทางในการร้องเรียนการเสนอความคิดเห็นผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ของรัฐอีกด้วย

1.6 ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐยึดกฎหมายเป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าการใช้ดุลพินิจหรือตามอำเภอใจ โดยมีการวางมาตรฐานการปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจหรือแต่ละงานไว้ชัด ทำให้การใช้กฎหมายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวจนลดลงไป

1.7 ทำให้ระบบบริหารภาครัฐเป็นตัวขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากขึ้นส่งผลให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น โดยมีภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

1.8 ทำให้บุคลากรภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ในฐานะเป็นผู้ให้บริการประชาชนมิใช่เจ้านายของประชาชนหรือผู้มีสถานภาพที่เหนือกว่าประชาชน

2. มิติของประชาชน

2.1 ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐได้มากขึ้นเนื่องจากระบบราชการได้เปิดกว้างมากขึ้นอันเป็นผลมาจากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของทางราชการ

2.2 ทำให้ประชาชนมีความตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของพลเมืองมากขึ้นหลังจากได้รับข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐและแหล่งอื่น ๆ มากขึ้น และเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม

2.3 ทำให้ประชาชนได้รับบริการที่รวดเร็วกว่าขึ้นอันเป็นผลมาจากการปรับรื้อกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ (Deregulation) ทำให้มีการลดขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินการลงไปมาก และภาครัฐได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการให้บริการประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ตลอดเวลา

2.4 ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของระบบบริหารภาครัฐ โดยเฉพาะประเด็นการคอร์รัปชัน การใช้อำนาจไม่เป็นธรรม เนื่องจากประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักมากขึ้น รวมถึงมีการใช้สิทธิพลเมืองในการเรียกร้อง ร้องเรียน และฟ้องร้องต่อศาลในกรณีที่ถูกละเมิดสิทธิ

3. มิติของภาคธุรกิจเอกชน

3.1 ทำให้การบริหารกิจการธุรกิจได้รับความสะดวกรวดเร็วกว่าขึ้น ส่งผลให้การแข่งขันเชิงธุรกิจดำเนินไปได้ด้วยดี

3.2 ทำให้ต้นทุนทางธุรกิจเป็นไปตามต้นทุนที่แท้จริง เนื่องจากภาครัฐมีความโปร่งใสในการดำเนินงานมากขึ้น มีการเรียกรับผลประโยชน์น้อยลง

3.3 ทำให้ประเทศชาติสามารถแข่งขันทางธุรกิจในเวทีการค้าโลกได้อย่างไม่เสียเปรียบโดยมีการบริหารภาครัฐเป็นตัวสนับสนุน เอื้ออำนวยเกี่ยวกับภาคธุรกิจเอกชน

วิระยุทธ พรพจน์ชนมาศ (2557 : 80 - 88) ได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลในสถานศึกษาไว้ว่า นอกจากการมีธรรมาภิบาลสถานศึกษาจะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างดีจนนำไปสู่การทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพได้นั้น ธรรมาภิบาลในโรงเรียนยังช่วยแก้ปัญหาภายในองค์กร ได้แก่ การทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการมีผู้บริหารที่เป็นเผด็จการ บริหารโดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วม ผู้บริหารขาดความรับผิดชอบ ขาดความโปร่งใสในการบริหาร บริหารโดยไม่ยึดความเสมอภาคเป็นธรรม บริหารโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างไม่คุ้มค่า บุคลากรมีความรู้สึกเหลื่อมล้ำของสถานภาพ หรือมีความไม่มั่นคงในงาน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้อาจแก้ไขได้ เพราะหลักการของธรรมาภิบาลนั้นครอบคลุมถึงปัญหาดังกล่าว เพราะโดยแก่นแท้ของธรรมาภิบาล โดยเฉพาะธรรมาภิบาลประชาธิปไตยนั้น เน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมปฏิสัมพันธ์กัน และเกิดการถ่วงดุลพลังต่าง ๆ ของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทำให้เห็นว่าการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาจะช่วยแก้ปัญหาอื่น ๆ ในองค์กรได้ โดยการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งถือว่ามีความจำเป็นเพราะจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความผูกพัน

รู้สึกรักและมีจิตสำนึกในการเป็นเจ้าขององค์กรร่วมกัน ผู้บริหารบริหารงานด้วยความโปร่งใส และมีความรับผิดชอบต่อการบริหาร

สมคิด เลิศไพฑูรย์ และคณะ (2556 : 37) ได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ว่า มีความสำคัญในเรื่องของโครงสร้างและกระบวนการ และความสัมพันธ์ของภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของรัฐ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่ดี

เอกชัย กี่สุขพันธ์ ปันรต และคณะ (2553 : 28) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลไว้ว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการขั้นพื้นฐานและยุทธศาสตร์ที่สังคมโลกต้องการให้เกิดขึ้นและนำมาใช้ เพื่อลดบรรเทา และแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหา การฉ้อราษฎร์บังหลวง ช่วยสร้างคุณค่าและจิตสำนึกทางปัญญา วัฒนธรรม และจริยธรรมทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้มีความเป็นธรรมในสังคม มีความโปร่งใสได้รับการยอมรับ และเชื่อถือ มีประสิทธิภาพและคุณภาพมาตรฐานสูงขึ้น มีการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นภูมิคุ้มกันที่ทำให้ มีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ มีความมั่นคง ปลอดภัยและยั่งยืน ทุกภาคของสังคมอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี หลักธรรมาภิบาลเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย ปัจจุบันได้กลายเป็นมาตรฐานสากล ที่องค์กรและหน่วยงานทั่วไปต้องการให้เกิดขึ้น

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2552 : 16) ได้ให้ความหมายของคำว่า ธรรมาภิบาล โดยมอง เปรียบเทียบกับจริยธรรมว่า จริยธรรม (Ethics) เป็นเรื่องของแนวปฏิบัติตนให้บรรลุถึงสภาพชีวิต อันตรงคุณค่า มุ่งเน้นการควบคุม พฤติกรรมของคน และกลุ่มคนให้เข้าไปในหนทางที่เหมาะสม ดึงงาม โดยคาดหวังว่ามนุษย์มีเหตุผล สามารถแยกแยะชั่วดีได้ ซึ่งต่างจากธรรมาภิบาลอันเป็นเรื่อง ของการจัดระเบียบ โครงสร้าง ความสัมพันธ์ในการใช้อำนาจหน้าที่ระหว่างฝ่ายตัวการ (Principal) และฝ่ายตัวแทน (Agency) และการวางระบบกระบวนการบริหารงาน เพื่อป้องกันการถือโอกาส การเอาเปรียบ หรือพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของมนุษย์ รวมถึงการวางมาตรฐานในการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมาย และคุณค่าที่กำหนดไว้ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือบุคคลที่ตนมีภาระ รับผิดชอบอยู่

วิรัตน์ รัตนมณี (2550 : 56) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของธรรมาภิบาลที่สำคัญต่อ การบริหารจัดการ ดังนี้

1. เป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม เอื้อประโยชน์ให้กับคนทุกระดับ ทั้งคนรวยคนจน ในเรื่องการเมืองได้ มีงานทำ การพัฒนาที่เท่าเทียมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. การสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในทุกระดับจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน โดยมีคนเป็นศูนย์กลางที่แท้จริง ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมเสถียรภาพ
3. ธรรมาภิบาลช่วยลด บรรเทา หรือแก้ปัญหา ถึงแม้ปัญหาที่เกิดขึ้นจะมีความรุนแรง ก็ยังต้องช่วยลดหรือบรรเทาความรุนแรงลงไป และปัญหาที่ไม่รุนแรงก็อาจจะไม่เกิดขึ้นอีก
4. ธรรมาภิบาลจะช่วยให้สังคมมีความเข้มแข็งในทุกด้าน ทั้งทางคุณค่าและจิตสำนึก ทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม จริยธรรม และทางเศรษฐกิจ มีสมรรถนะ มีความโปร่งใส สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเอื้ออาทรต่อกัน มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไปด้วยฐานอันมั่นคง
5. ธรรมาภิบาลจะช่วยลดปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง และส่งเสริมให้คนมีความซื่อสัตย์ สุจริต
6. ธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตย จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและมีการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลโดยประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง
7. ธรรมาภิบาลจะช่วยให้ระบบบริหารของรัฐบาลมีความยุติธรรมเป็นที่น่าเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ
8. ธรรมาภิบาลเป็นมาตรฐานสากลที่บ่งชี้ถึงระดับการพัฒนาของประเทศทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หากสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นได้ย่อมหมายถึงการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากสังคมระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น
9. ธรรมาภิบาล มีหลักการคล้ายกับหลักการบริหารหลายรูปแบบที่ถูกนำมาใช้ในหน่วยงาน หรือองค์กรทั่วไป ซึ่งรวมทั้งหน่วยงานทางการศึกษาด้วย เช่น ระบบมาตรฐานสากลภาครัฐแห่งประเทศไทย (Thailand International Public Sector Standard Management System and Outcomes : Thailand International P.S.O.) ระบบการควบคุมคุณภาพ (Q.C.) ระบบมาตรฐานสากล ISO การบริหารคุณภาพทั้งระบบ (TQM) หรือแม้แต่การบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งล้วนแต่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอันเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของธรรมาภิบาล
10. ธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่ทั้งองค์การสหประชาชาติ ธนาคารโลก และกองทุนการเงิน ระหว่างประเทศ รวมทั้งธนาคารพัฒนาเอเชีย มีข้อสรุปร่วมกันว่าหลักธรรมาภิบาล เป็นกุญแจสำคัญ ประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา และกลุ่มประเทศยากจน
11. ธรรมาภิบาลเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ

จากความสำคัญของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลข้างต้นจะเห็นว่า ธรรมาภิบาลเป็นแนวปฏิบัติในการจัดระเบียบสังคมที่มีความสำคัญครอบคลุมทุกภาคส่วน เป็นกฎเกณฑ์การปกครองที่มีความเป็นธรรมทำให้ไม่เกิดการฉ้อโกง ไม่มีการทุจริต ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เกิดความสันติสุขในสังคม เพราะบุคคลในภาครัฐตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อประชาชนและองค์การมากขึ้น นอกจากนี้หลักธรรมาภิบาลยังช่วยกระตุ้นให้กระบวนการประชาธิปไตยเกิดความสมบูรณ์ ระบบการบริหารงานของรัฐมีความยุติธรรม น่าเชื่อถือ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐได้มากขึ้น และทุกคนปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สร้างสังคมให้เข้มแข็งในทุกด้าน เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของประเทศ ลดปัญหาความรุนแรงในสังคมช่วยให้ประเทศพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นวิธีการสร้างความเป็นธรรมในสังคม ทั้งยังช่วยสร้างคุณธรรมและจิตสำนึกทางปัญญา ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

องค์ประกอบของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

นักวิชาการในประเทศและต่างประเทศได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาลไว้อย่างหลากหลายซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมและนำเสนอ ดังนี้

เมอร์ลี (Merilee, 2010 : 2) เขียนบทความชื่อ Good Governance: The Inflation of an Idea สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

ธรรมาภิบาลเป็นความคิดที่ดี ประเทศกำลังพัฒนาจะดีขึ้นมาก หากการใช้ชีวิตในสังคมจะได้รับความเป็นธรรม มีความรอบคอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีส่วนร่วม สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ โดยการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ มีประชาชนอีกมากมายที่อยู่ในสภาพขาดความมั่นคง มีการทุจริต การละเมิดกฎหมาย การบริการสาธารณะ ความล้มเหลว ความยากจน และความเหลื่อมล้ำ ซึ่งเป็นสัญญาณที่เลวร้ายในสังคมปัจจุบัน

ธรรมาภิบาล มีความสำคัญและเป็นองค์ประกอบหลักในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งมีนักวิจัยหลายท่านได้นำแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กร รัฐบาลหรือภาครัฐ หมายถึง รากฐานของสถาบันอำนาจรัฐและการตัดสินใจ ด้วยเหตุนี้ ธรรมาภิบาลจึงครอบคลุมสถาบัน และกฎเกณฑ์ของปัจจัยอื่น ๆ ที่กำหนดปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ

การดำเนินธุรกิจควรมีความสัมพันธ์และอยู่ภายใต้หลักพื้นฐานการกำกับดูแลกิจการที่ดี หากธุรกิจดำเนินงานโดยขาดซึ่งความยุติธรรม ความโปร่งใสหรือความซื่อสัตย์ อีกทั้งคณะกรรมการและฝ่ายบริหารทำหน้าที่อย่างขาดความรับผิดชอบ ย่อมจะส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจอย่างเล็งไม่ได้ เช่น การคัดเลือกคู่ค้าควรมีการกำหนดนโยบายและกระบวนการที่ชัดเจนและเป็นธรรม

ไม่ฮิวประมวล ไม่รับผิดชอบต่อแทนที่อาจส่งผลต่อการคัดเลือกคู่ค้า และเมื่อได้คู่ค้ามาแล้วก็ควรชำระเงินอย่างถูกต้องเป็นธรรม ในทางกลับกันหากคัดเลือกคู่ค้าโดยขาดความยุติธรรมหรือไม่โปร่งใส บริษัทอาจได้คู่ค้าที่ไม่สามารถส่งมอบวัตถุดิบที่มีคุณภาพหรือส่งไม่ทันตามกำหนดเวลา ซึ่งส่งผลให้บริษัทมีต้นทุนเพิ่มสูงขึ้นไม่สามารถผลิตสินค้าและบริการให้แก่ลูกค้าได้ทัน หรือบางกรณีอาจถูกฟ้องร้องได้ นอกจากนี้ การดำเนินธุรกิจย่อมมีความเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียหลายกลุ่ม จึงควรเข้าใจความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน จัดให้มีระบบและกระบวนการส่งเสริมความร่วมมือ เพื่อให้สามารถเข้าใจและตอบสนองความคาดหวังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล เป็นสิ่งสำคัญ เป็นเงื่อนไขที่สามารถทำให้บรรลุผลในทางปฏิบัติได้

องค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ (2555 : 27) ได้กล่าวถึงธรรมาภิบาลและความหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ธรรมาภิบาล หรือ Good Governance หมายถึง หลักการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งเกี่ยวข้องกับนโยบายของส่วนราชการและพฤติกรรมของบุคลากรในองค์การ

หลักของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักสำนึกรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

หลักนิติธรรม หมายถึง การตรากฎหมาย กฎ กติกาที่ถูกต้องเป็นธรรม การบังคับใช้เป็นไปตามกฎ กติกาที่ตกลงกันไว้ คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิก

หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต

หลักความโปร่งใส หมายถึง สุจริตไม่คดโกง หรือมีความหมายตรงกันข้ามกับการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นความหมายในเชิงบวก

หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองและทางการบริหารการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร การให้ข้อมูลแก่ประชาชน การแสดงความคิดเห็น การให้คำปรึกษา การร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมควบคุมงานสาธารณะ

หลักสำนึกรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ สำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม การใส่ใจต่อปัญหาสาธารณะ ความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าหาญที่จะรับผิดชอบต่อการกระทำของตน

หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2559 : 1) ได้จำแนกองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง การมีกฎระเบียบที่เป็นธรรมกับทุกฝ่าย มีการบังคับใช้กันอย่างเสมอภาค และไม่มีการเลือกปฏิบัติแบบสองมาตรฐาน (Double Standard) มีการปฏิบัติเป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ไม่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ เคารพสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย

2. หลักคุณธรรม (Virtue) หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามในการปฏิบัติหน้าที่ ร่วมสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย มีความอดทน และร่วมกันป้องกันการคอร์รัปชันในองค์กร

3. หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การบริหารจัดการตรวจสอบได้ เช่น การทำงานที่เปิดเผย การจัดระบบงานที่ชัดเจน มีกระบวนการที่ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน และมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ถูกต้อง โปร่งใส

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การกระจายอำนาจในการจัดการ การบริหารและรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร การให้คำปรึกษา การร่วมวางแผนการทำงาน และร่วมปฏิบัติงาน

5. หลักความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ (Accountability) หมายถึง ความตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบ ความสำนึกในความรับผิดชอบ การเอาใจใส่ การกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา การเปิดโอกาสและพร้อมที่จะให้ตรวจสอบประเมินผลที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบ และการยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่และจากการดำเนินงาน

6. หลักความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) หมายถึง การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

วีระยุทธ พรพจน์ชนมาศ (2557 : 86) ได้จำแนกองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ 8 ประการ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักเป้าหมายความสอดคล้องต่อสังคม 7) หลักความมั่นคง และ 8) หลักความคุ้มค่า โดยหลักการทั้ง 8 ประการดังกล่าว จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา คือ การมีผู้เรียนที่มีคุณภาพหรือเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้จำแนกหลักธรรมาภิบาล โดยแบ่งออกเป็น 4 หลักการสำคัญ และ 10 หลักการย่อย ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2555 : 16 - 20)

1. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ประกอบด้วย หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หลักประสิทธิผล (Effectiveness) และหลักการตอบสนอง (Responsiveness)

2. ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value) ประกอบด้วย หลักการรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) หลักความเปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หลักนิติธรรม (Rule of Law) และหลักความเสมอภาค (Equity)

3. ประชาธิปไตย (Participatory State) ประกอบด้วย หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) และหลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented)

4. ความรับผิดชอบต่อการบริหาร (Administrative Responsibility) ประกอบด้วย หลักคุณธรรม/จริยธรรม (Morality/Ethics)

วิจิต บุญสนอง (2554 : 5) ได้จำแนกองค์ประกอบของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (The Rule of Law) คือ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม โดยการคำนึง ถึงสิทธิ เสรีภาพและความยุติธรรมของประชาชน

2. หลักคุณธรรม (Morality) คือ การคำนึงถึงความถูกต้องดีงามตลอดจนการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต

3. หลักความโปร่งใส (Accountability) คือ การดำเนินงานที่ใสสะอาดโดยปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน สามารถตรวจสอบการทำงานได้ในทุกมุมมอง

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) คือ การให้โอกาสประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการชุมชน การแสดงความคิดเห็นในการวางแผนและร่วมปฏิบัติงาน ตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

5. หลักความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsibility) คือ การสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น การใส่ใจปัญหาและการกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ การเคารพ ในความคิดเห็นที่แตกต่างและกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตนเอง

6. หลักความคุ้มค่า (Cost - effectiveness or Economy) คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนการรักษาและพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมบูรณ์ยั่งยืน

7. หลักความเสมอภาค (Equity) คือ ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ทางสังคมได้อย่างเท่าเทียมกัน

8. หลักความสอดคล้อง (Consensus Orientation) คือ ความสอดคล้องกับความต้องการทางสังคมหรือประชาชนในท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่แตกต่างเพื่อลดความขัดแย้ง

9. การมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Vision) คือ การวางแผนหรือการกำหนดนโยบายโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักสำคัญ

10. การควบคุมการคอร์รัปชัน (Control of Corruption) คือ การส่งเสริมภาคประชาชนให้มีบทบาทมากขึ้นในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553 : 82 - 83) ได้จำแนกองค์ประกอบของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หมายถึง หลักการที่มีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ปฏิบัติงานภายใน โรงเรียน โดยมีกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เป็นธรรม มีการบังคับใช้กฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเสมอภาค ไม่มีการเลือกปฏิบัติไม่มีมาตรการเชิงซ้อน (Double Standard) มีการดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมายไม่ให้ใช้กฎหมายไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย และเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม คำนึงสิทธิเสรีภาพความยุติธรรมของบุคคลในโรงเรียน

2. หลักคุณธรรม (Ethics) หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ปลอดจากการทำผิดวินัย ปลอดจากการทำผิดกฎหมาย ปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชา พัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต

3. หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การบริหารที่ยึดหลักการเปิดเผยตรงไปตรงมา และเข้าใจง่าย มีความชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารงานในทุก ๆ ด้าน เช่น การมีระบบงานที่ชัดเจน มีระบบคุณธรรมในการเลือก หรือแต่งตั้งบุคลากร รวมถึง การให้ข้อมูลให้โทษ การเปิดโอกาสให้สังคมภายนอกเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานที่ผ่านมา โดยองค์ประกอบเครื่องชี้วัดความโปร่งใสมี 4 ด้าน คือ ความโปร่งใสด้านโครงสร้างระบบงาน ด้านระบบการให้ข้อมูล ด้านระบบการให้โทษ และด้านการเปิดเผยระบบงาน

4. หลักความมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมในการรับรู้การบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำปรึกษา ร่วมวางแผนปฏิบัติการ ทั้งเป็นทางการและ

ไม่เป็นทางการ ประกอบด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน การวางแผนร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

5. หลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) หมายถึง หลักการเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบ ซึ่งสะท้อนความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ความรับผิดชอบในผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งส่งผลกระทบต่อสาธารณะและมีระบบติดตามผล

6. หลักความคุ้มค่า (Value for Money) หรือหลักประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) หมายถึง การบริหารจัดการที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมสำหรับการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยั่งยืน รวมทั้งป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมและมีความสามารถที่จะแข่งขันกับภายนอก

อรรถย สังฆทอง (2551 : 16 - 17) ได้จำแนกองค์ประกอบของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ดังนี้

หลักนิติธรรม หมายถึง ระเบียบและหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นข้อตกลงของหน่วยงาน โดยที่ระเบียบ และหลักเกณฑ์การบังคับใช้นั้นต้องเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับจากสมาชิก ระเบียบและหลักเกณฑ์เหล่านั้นต้องนำมาซึ่งความเสมอภาคของสมาชิกในหน่วยงาน และผู้รับบริการ รวมทั้งเอื้ออำนวยต่อการควบคุม และพัฒนาผู้รับบริการด้วยการกำหนด และปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด

หลักคุณธรรม หมายถึง หลักปฏิบัติในการทำในสิ่งที่ถูกต้องด้วยความซื่อสัตย์จริงใจ ยึดมั่นในความถูกต้อง คิงาม บนพื้นฐานของศีลธรรม จริยธรรมภายใต้ระเบียบและข้อบังคับของผู้รับบริการ และยังประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของหน่วยงานและผู้รับบริการ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กร ให้มีความโปร่งใสตรวจสอบได้

หลักความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นและตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุความสำเร็จ สอดคล้องตามกฎระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานอย่างมีสำนึกต่อหน้าที่ สังคม ประชาชน และประเทศ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้รับบริการและส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานดังกล่าว ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ตลอดจนพร้อมแสดงข้อเท็จจริงในการประกอบภารกิจต่อสาธารณชน สามารถชี้แจงเหตุผลได้ และพร้อมต่อการตรวจสอบจากสาธารณะ

หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรในหน่วยงานและผู้รับบริการ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการบริหารงาน หรือการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานได้ร่วมรับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ รวมทั้งร่วมสนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบการปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเองได้ร่วมตัดสินใจ

หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ด้วยความประหยัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทำให้งานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2544 : 13) ได้จำแนกองค์ประกอบของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ทุกส่วนราชการต้องยึดถือปฏิบัติ 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม คือ หลักการปกครองภายใต้กฎหมายที่ครอบคลุมไปถึงเรื่องการตรา กฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับ และกติกาต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาค และเป็นธรรม กล่าวโดยสรุปคือ สถาปนาการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่กระทำกันตามอำเภอใจ หรืออำนาจบุคคล

2. หลักคุณธรรม คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงามโดยการรณรงค์ เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเสียสละ ความอดทน ขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น

3. หลักความโปร่งใส คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผยมูลค่าข่าวสารอย่างตรงไปตรงมาและสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกันและช่วยให้การทำงานของภาครัฐ และภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน

4. หลักความมีส่วนร่วม คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของสังคมโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การแจ้งความเห็น การไต่สวน การประชาพิจารณ์ การแสดง ประชามติ หรืออื่น ๆ และขจัดการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐหรือโดยภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งจะช่วยสร้างความสามัคคีและความร่วมมือกันทำงานในเรื่องสำคัญของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน

5. หลักความรับผิดชอบ คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ทุกคนทุกฝ่ายตระหนักในสิทธิหน้าที่ มีสำนึกในความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนและการใส่ใจในปัญหา

สาธารณะ รวมทั้งมีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยพยายามหาทางออกที่ทุกฝ่ายสามารถยอมรับร่วมกันได้ กล่าวรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า คือ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่รู้คุณค่าของทรัพยากรของชาติและบริหารงานด้วยความประหยัดมีประสิทธิภาพประสิทธิผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐซึ่งต้องให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน

จากการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สรุปได้ว่า หลักการที่สำคัญของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือ การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน ให้มีการดำเนินงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แนวคิดในองค์ประกอบของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล อาจมีความแตกต่างกันตามบริบทขององค์กร แต่ยังคงหลักการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือ การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ หลักนิติธรรม เพราะทุกองค์กรมีแนวคิดหลักสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร ทำให้เกิดการบริหารที่มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ ยึดหลักคุณธรรม ความถูกต้องดีงาม ความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย การดำเนินงานที่ใสสะอาดโดยปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน สามารถตรวจสอบการทำงานได้ และบริหารโดยอยู่บนฐานของการปฏิบัติตามกฎหมาย รวมถึงการดำเนินงานด้วยความคุ้มค่า มีประสิทธิภาพในการบริหารและเกิดประสิทธิผลที่ดีตามเป้าหมาย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเพื่อศึกษาการบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในวิถีใหม่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเปิดเผยข้อมูล ประกอบด้วย 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) การบริหารงาน 3) การบริหารเงินงบประมาณ 4) การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล 5) การส่งเสริมความโปร่งใสของหน่วยงาน
2. ด้านการป้องกันการทุจริต ประกอบด้วย 1) การดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริต 2) มาตรการภายในเพื่อป้องกันการทุจริต

หลักคุณธรรมและความโปร่งใส

คุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้หน่วยงานได้มีการตรวจสอบ สอบทานตนเอง มีการปรับปรุงการดำเนินงานให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลในส่วนที่ยังขาดตกบกพร่อง มีการพัฒนาระบบงานให้เกิดความโปร่งใส

มีการปรับปรุงการบริหารงานและการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม ทั้งต่อบุคลากรในหน่วยงานและต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของหน่วยงานได้เป็นอย่างดี คุณธรรมและความโปร่งใสที่ใช้ในการบริหารงานเป็นการสร้างความเปิดเผย เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งจากภายในและภายนอกหน่วยงานสามารถเข้าถึงข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ มีการสื่อสาร การแสดงความรับผิดชอบ พร้อมรับการตรวจสอบ รวมทั้งมีกระบวนการในการติดตามและประเมินผลที่ได้รับการยอมรับว่าเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ผ่านช่องทางเว็บไซต์สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักคุณธรรมและความโปร่งใส ดังนี้

ความหมายของคุณธรรม

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ (2561 : 18) ได้ประมวลความหมายของคุณธรรม ไว้ว่า คุณธรรมตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า VIRTUE ซึ่ง Longman Dictionary of Contemporary English (1995) ให้นิยามไว้ 2 นัย คือ 1 หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่เกิดจากการกระทำจนเคยชิน และ 2 หมายถึง คุณธรรมที่บุคคลได้กระทำตามความคิดและมาตรฐานของสังคมเกี่ยวกับความประพฤติและศีลธรรม นอกจากนี้คำว่า คุณธรรมตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ยังหมายถึง สภาพคุณงามความดี ขณะที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550 บัญญัติว่าคุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นความดีงาม เป็นมโนธรรม เป็นเครื่องประคับประคองใจ ให้เกลียดความชั่ว กลัวบาป เป็นเครื่องกระตุ้นผลักดันให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ เกิดจิตสำนึกที่มีความสงบเย็นภายใน และเป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดขึ้นและเหมาะสมกับความต้องการในสังคมไทย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2560ข : 46) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คำว่า คุณธรรม จริยธรรม มักจะใช้ควบคู่กันเสมอ คำว่า “คุณธรรม” กับคำว่า “จริยธรรม” เป็นคำที่แยกกันมีความหมายแตกต่างกัน คำว่า “คุณธรรม” แปลว่าความดีมีประโยชน์ เป็นคำที่มีความหมายเป็นนามธรรมส่วนคำว่า “จริย” แปลว่า กิริยาที่ควรประพฤติ เป็นคำที่มีความหมายเป็นรูปธรรม ส่วนคำว่า “ธรรม” มีความหมายหลายประการ เช่น ความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันจะได้เป็นคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งมีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ คำว่าคุณธรรม จริยธรรม มีความหมายใกล้เคียงกันมาก จึงมักมีผู้ใช้คำสองคำนี้ไปด้วยกัน เป็นคุณธรรมและจริยธรรม แต่คำสองคำนี้มีความแตกต่างกัน แต่กล่าวโดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า คุณธรรม มีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract) ส่วนจริยธรรม มีลักษณะเป็นรูปธรรม

(Concrete) แต่ทั้ง 2 อย่างเสริมให้มนุษย์มีคุณสมบัติ ที่งดงาม สง่า มีเสน่ห์ในตัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นคุณสมบัติที่สัมผัสได้ทั้งสิ้น

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2560ข : 2) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีความรู้ ความเข้าใจ ความคิดหรือเจตคติ การประพฤติ ปฏิบัติตนที่ถูกต้องดีงามตามกฎหมาย กฏเกณฑ์ กติกา บรรทัดฐานที่สังคมยอมรับ และก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้นในสังคม ประกอบด้วย ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความอดทน อดกลั้น และความพอเพียง

กิตติศักดิ์ สมอเพ็ญ (2555 : 31) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพนึกคิดในทางที่ดีงาม เชื่อในความบริสุทธิ์ ยุติธรรม มีความจริงใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่น ความประพฤติอันดีงามเหล่านี้จะถูกบ่มเพาะและกล่อมเกลามาเป็นเวลายาวนานทำให้เกิดเป็นความเคยชินที่อยู่ในจิตใจสำนึกของผู้ปฏิบัติ ทำให้เป็นบุคคลที่มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา และใจเป็นที่สบายใจต่อผู้พบเห็น

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่ามีประโยชน์ เป็นความดีงาม เป็นมโนธรรม เป็นเครื่องประคับประคองใจ ให้เกลียดความชั่ว กตเวาป ใฝ่ความดี เป็นเครื่องกระตุ้นผลักดันให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ เกิดจิตสำนึกที่ดี มีความสงบเย็นภายใน เป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดขึ้นและเหมาะสมกับความต้องการของสังคมไทย จริยธรรม หมายถึง กรอบหรือแนวทางอันดีงามที่พึงปฏิบัติ ซึ่งกำหนดไว้สำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยงดงาม ความสงบร่มเย็นเป็นสุข ความรักสามัคคี ความอบอุ่น มั่นคง และปลอดภัยในการดำรงชีวิต (ราชกิจจานุเบกษา. 2550 : 1)

จากการศึกษาความหมายของคุณธรรม สรุปได้ว่า คุณธรรม มาจากคำว่า คุณ+ธรรม ซึ่งคำว่า คุณ แปลว่า ดี ประเสริฐ คุณประโยชน์ เกื้อกูล คุณงามความดี คุณค่า คุณความดี คำว่า ธรรม แปลว่า สภาพที่ทรงไว้ (ทุกสิ่งคือธรรม) คุณงามความดี ข้อปฏิบัติที่ดีงาม ความจริง คำสั่งสอนในทางศาสนา กฏ กฏเกณฑ์ ดังนั้น คำว่า คุณธรรม แปลว่า ข้อปฏิบัติดีงามที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนั้น บุคคลที่ทำคุณงามความดีที่เป็นประโยชน์ให้แก่คนอื่น สังคม ประเทศชาติ บุคคลนั้นชื่อว่า ผู้มีคุณธรรม หรือคนดี คุณธรรม คือ สภาพคุณงามความดีที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติของบุคคล เป็นสิ่งมีคุณค่ายิ่ง ส่งเสริมให้บุคคลที่ปฏิบัติอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญของคุณธรรม

คุณธรรมเป็นความดีงามที่ถูกปลูกฝังขึ้นในจิตใจ มีความกตัญญู ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย มีน้ำใจ เป็นต้น จนเกิดจิตสำนึกที่ดี รู้สึกประทับใจ ชอบ ชื่นชอบ เกรงกลัวต่อการกระทำ ความชั่ว เมื่อจิตเกิดคุณธรรมขึ้นแล้ว จะทำให้เป็นผู้มีจิตใจดี และคิดแต่สิ่งที่ดี สิ่งดีงาม มีประโยชน์ ต่อชุมชน สังคม ประเทศชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาความสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทาง คุณธรรม ดังนี้

ธนวีร์ พาผล (2560 : 23 - 27) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทาง คุณธรรมไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมเป็นการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับ คุณธรรม โดยคุณธรรมนั้นเป็นตัวกำหนด ควบคุม หรือบังคับให้พฤติกรรมของคนเป็นไปในด้านดี หรือประพฤติดี อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคลเอง เช่น ทำให้จิตใจผ่องใส มีความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ตลอดจนการบริหารจัดการด้วยการบริหารจัดการตามแนวทาง คุณธรรมจึงมีส่วนส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรมเพิ่มมากขึ้นและยังสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ ของสังคมไทยอีกด้วย

2. คุณธรรมเป็นตัวชี้วัดระดับความเจริญความเอื้ออารีของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งครอบคลุมตัวชี้วัดด้านจิตใจที่แสดงว่ามนุษย์มีคุณค่าของความเป็นมนุษย์แตกต่างจากสัตว์ทั่วไป และยังครอบคลุมตัวชี้วัดการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมตลอดทั้งความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สินของประชาชนด้วย ตัวชี้วัดดังกล่าวนี้มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการบริหารจัดการ ตามแนวทางคุณธรรม โดยเฉพาะเมื่อมีการประเมินผลคุณภาพหรือบริการด้านจิตใจของการบริหาร จัดการ ทำให้การบริหารจัดการเป็นระบบและตอบสนองความต้องการด้านจิตใจของชุมชน

3. คุณธรรมมีส่วนทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคง เข้มแข็ง และสันติสุข ดังนั้น การบริหารจัดการที่ยึดแนวทางคุณธรรม นอกจากจะทำให้การบริหารจัดการมีแนว โน้มที่จะบริหาร จัดการได้ง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นแล้ว ยังจะช่วยเพิ่มความสำคัญให้แก่การบริหารจัดการ ตามแนวทางคุณธรรมอีกด้วย

4. คุณธรรมเป็นแนวทางยุทธศาสตร์ (Strategy) หรือมรรควิธี (Means) ที่นำไปสู่จุดหมาย ปลายทาง (Ends) ในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ เมื่อการบริหาร จัดการตามแนวทางคุณธรรมได้เน้นเรื่องคุณธรรมย่อมทำให้การบริหารจัดการตามแนวทาง คุณธรรมดำเนินไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติด้วยเช่นกัน

5. คุณธรรมเป็นหัวใจหรือเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาและบริหารจัดการ การพัฒนา ที่ยั่งยืน (Sustainable Development) การบริหารจัดการตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

(Good Governance) และการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมได้เน้นเรื่องคุณธรรม จึงทำให้การบริหารจัดการนี้ตรงประเด็น สอดคล้องกับสภาพของชุมชน สังคม ประเทศชาติ และยังมีความสำคัญเพิ่มขึ้นอีกด้วย

6. การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมย่อมนำมาซึ่งเรื่องคุณธรรม ซึ่งมีส่วนช่วยให้คนคิดดี ทำดี ยังมีคุณธรรมมากก็ยิ่งทำให้คนมีแนวโน้มคิดและทำความดีเพิ่มมากขึ้น หากแต่ละคนได้รับการปลูกฝังคุณธรรมและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้น โดยทั่วกันแล้ว คุณธรรมจะมีส่วนช่วยให้ชุมชน สังคม และประเทศชาติเกิดความร่มเย็นเป็นสุขพร้อมทั้งมีโอกาสรื้อสร้างหรือพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าและยั่งยืนต่อไปได้ ด้วยความสำคัญของคุณธรรมดังกล่าวนี้ ย่อมทำให้การบริหารจัดการที่เน้นแนวทางคุณธรรมมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นอีก

7. การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมมีส่วนช่วยให้การบริหารจัดการเกิดความเป็นธรรม รอบคอบ และคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

8. การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมมีส่วนช่วยให้ผู้บริหาร ผู้มีอำนาจหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับบริหารจัดการไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

9. การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมมีส่วนทำให้เกิดความสมดุลในการบริหารจัดการ ระหว่างด้านวัตถุกับด้านจิตใจ โดยช่วยยับยั้ง ชะลอ หรือช่วยให้การบริหารจัดการด้านวัตถุรอบคอบมากขึ้น การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมยังมีส่วนส่งเสริมความสำคัญของการบริหารจัดการด้านจิตใจเพิ่มมากขึ้นด้วย

10. การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมมีส่วนสำคัญทำให้คน และบุคลากรที่มีคุณธรรมในหน่วยงานได้รับการยอมรับและยกย่องเพิ่มมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการตรงกันข้าม หากบุคลากรขาดคุณธรรมแม้จะมียศถาบรรดาศักดิ์หรือมีความรู้ความสามารถก็จะถูกดูถูกดูหมิ่นได้

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และจากทศพิธราชธรรม ได้นำมาปรับประยุกต์และสรุปรวมเป็นหลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรม 10 ประการ ดังนี้ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2550 : 15)

หนึ่ง การรักษาความสัตย์ คำว่า สัจ หรือ สัจจะ แปลว่า ความจริง ความจริงใจ เช่น ทำงานร่วมกันต้องมีสัจจะต่อกัน การรักษาความสัตย์ หมายถึง ความจริงต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติตนแต่สิ่งที่เป็นธรรมเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตัวเองและแก่ส่วนรวม ปฏิบัติงานหรือบริหารจัดการด้วยความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ ไม่เสแสร้ง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์และเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม คุณธรรมข้อนี้สนับสนุนให้คนมีความจริงใจต่อตัวเองก่อน ต่อจากนั้นก็จริงใจต่อผู้อื่น และนำไปสู่การประกอบคุณงามความดี หรือประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมต่อส่วนรวม

เช่น แสดงออกด้วยการรับผิดชอบ ต่อหน้าที่การงานที่ตนเองรู้สำนึกภายในจิตใจเสมอว่าตนเป็นใคร มีหน้าที่อะไรและควรทำอย่างไร เป็นต้น ฉะนั้น คุณธรรมข้อนี้ จึงเป็นที่มาของความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบ อันเป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งของการสร้างประโยชน์และความเป็นธรรมในสังคม

สอง การรู้จักข่มใจตนเอง หมายถึง การควบคุมตนเองในเวลาที่มีสิ่งภายในและภายนอกมากระทบ พยายามฝึกใจของตัวเองให้อยู่ในความนึกคิดที่เป็นสัจเป็นจริง และไม่หวั่นไหวในทางที่ไม่ดี ไม่งาม

สาม ความอดทน หมายถึง การทนต่อโลก โจรธ หลง ทั้งกายวาจาใจ การทนต่อความยากลำบาก ไม่ท้อถอย ไม่หมดกำลังกายกำลังใจที่จะดำเนินชีวิต อดทนต่อความทุกข์ ความเหน็ดเหนื่อย และไม่ปล่อยให้สิ่งที่ไม่ดีไม่งามมาครอบงำ

สี่ การละความชั่ว หมายถึง การไม่ทำสิ่งไม่ดี

ห้า การเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้ผู้อื่นในสิ่งที่ควรให้เพื่อความสุขและประโยชน์ของส่วนรวม

หก ความเมตตา หมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข การรู้จักคิด พูดทำด้วยความเมตตา มุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน รวมทั้งการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

เจ็ด ความสามัคคี หมายถึง การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงานประสานประโยชน์ให้งานที่ทำสำเร็จ ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นและประเทศชาติ

แปด ความสุจริต หมายถึง การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนหรือยึดมั่นอย่างสุจริตในกฎ กติกา และระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมกันเสมอกัน โดยต้องสุจริตทั้งในความคิดการพูดและการกระทำ

เก้า ความเที่ยงธรรม หมายถึง การที่ทุกคนต่างพยายามทำความคิด ความเห็นของตนให้ถูกต้อง เที่ยงตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุผล หรือการที่ทุกคนมีความคิดความเห็นถูกต้องเที่ยงตรง อยู่ในเหตุในผล

สิบ การส่งเสริมคนดี หมายถึง การสนับสนุนคนที่มีทั้งคุณภาพและคุณธรรมให้เข้ามาอยู่ในตำแหน่งบริหารจัดการ และยกย่องคนดีในเวลาเดียวกัน ก็ควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจและก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้ด้วยการนิทา ประณาม หรือ ไม่สนับสนุนคนเลว รวมทั้งคอยป้องกัน ฝึกระวัง ควบคุม ตรวจสอบ และลงโทษคนเลว

หลักด้านคุณธรรม

หลักด้านคุณธรรม ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 หลักการคือ หน่วยงานปลอดการทุจริต หน่วยงานปลอดจากการทำผิดวินัย และหน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและ

จรรยาบรรณ องค์ประกอบของคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากคอร์รัปชัน หรือ มีคอร์รัปชันน้อยลง การนอกราชการบังหลวงหรือคอร์รัปชัน โดยรวมหมายถึง การทำให้เสียหาย การทำลาย หรือการละเมิดจริยธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมาย สำหรับพิสัยของคอร์รัปชันได้ สร้างความเสียหายและความเดือดร้อน และเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลในทางลบต่อคุณธรรมของการบริหารจัดการในองค์กร ทิพย์ หาสาส์ศรี (2553 : 8 - 13) ได้สรุปหลักการคุณธรรมไว้ ดังนี้

1. คุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย อย่างใจแข็งหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายน้อยลง
2. คุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่น้อยกว่าหรือไม่ดี เท่าที่กฎหมายกำหนดหรือปฏิบัติเช่นนี้น้อยลง
3. คุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่มากกว่าที่กฎหมาย กำหนด หรือปฏิบัติเช่นนี้น้อยลง
4. คุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายหรือปฏิบัติเช่นนี้น้อยลง สำหรับการที่หน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณนั้นเป็นการกระทำผิดวิชาชีพนิยม ได้แก่ พฤติกรรมที่สวนทางหรือขัดแย้งกับองค์ประกอบของวิชาชีพนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นของการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ และการประพฤติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

ความหมายของความโปร่งใส

ความโปร่งใส เป็นทั้งแนวคิดและกระบวนการที่นำไปสู่การเปิดเผยการตรวจสอบได้และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เพราะในแต่ละองค์กรและแต่ละสังคมล้วนมีวัฒนธรรมองค์กร ธรรมเนียมปฏิบัติ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมที่แตกต่างกัน ความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ เป็นผลจากนโยบายและวิธีปฏิบัติที่จัดช่องทางของการให้ข้อมูลด้วยวิธีที่เสริมความเข้าใจนโยบายสาธารณะและระเบียบปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจของหน่วยงานที่เป็นไปอย่างเปิดเผย ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของความโปร่งใส ดังนี้

พงษ์พิพัฒน์ นารินทร์ (2563 : 46) ได้ให้ความหมายของความโปร่งใสไว้ว่า ความโปร่งใส หมายถึง กระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งแจ้งได้เมื่อมีข้อสงสัย และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร อันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี โดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ และสามารถตรวจสอบได้

สถาบันพระปกเกล้า (ออนไลน์, 2561) ได้ให้ความหมายของความโปร่งใสไว้ว่า ความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกองค์กรให้มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

กิตติภูมิ สมศรี (2560 : 17) ได้ให้ความหมายของความโปร่งใสไว้ว่า ความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันระหว่างผู้บริหารและบุคลากร การปรับปรุงกลไกการทำงานของทุกฝ่ายให้มีความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา อีกทั้งมีกระบวนการตรวจสอบที่ถูกต้องและชัดเจน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2559 : 34) ได้ให้ความหมายของความโปร่งใสไว้ว่า ความโปร่งใส หมายถึง เป็นการบริหารจัดการตรวจสอบได้ เช่น การทำงานที่เปิดเผยม การจัดระบบงานที่ชัดเจน มีกระบวนการที่ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน และมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะถูกต้อง โปร่งใส

มณฑิรา มีรส (2558 : 4) ได้ให้ความหมายของความโปร่งใสไว้ว่า ความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกแห่งให้มีความโปร่งใส

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2553 : 3) ได้ให้ความหมายของความโปร่งใสไว้ว่า ความโปร่งใส หมายถึง การมองเห็นภาพโดยตลอดปราศจากประเด็นแอบแฝง ซ่อนเร้นมีข้อมูลชัดเจน ละเอียด ประกอบการประสานงาน การร่วมมือร่วมใจ และการตัดสินใจ

สุเมธ แสงนันทนวล (2552 : 26) ได้ให้ความหมายของความโปร่งใสไว้ว่า ความโปร่งใส หมายถึง การบริหารและดำเนินงานต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพด้านข้อมูลข่าวสาร บุคคลที่มีความสนใจหรือมีความเกี่ยวข้อง จะต้องสามารถเข้าถึงสถาบัน กระบวนการและข้อมูลข่าวสารได้โดยตรง ทั้งนี้ การได้รับข้อมูลข่าวสารต้องเพียงพอต่อการทำความเข้าใจและการติดตามประเมินสถานการณ์

อัมมาร สยามวาลา (2547 : 31) ได้ให้ความหมายของความโปร่งใสไว้ว่า ความโปร่งใส หมายถึง เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สังคมจะป้องกัน และรู้ถึงปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงได้อย่างสะดวก ซึ่งจำเป็นที่จะต้องวางกฎระเบียบ เพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจต้องเปิดเผยล่วงหน้าถึงเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจ รวมไปถึงกระบวนการตัดสินใจและมาตรการที่จะวัดผลอันเนื่องจากการตัดสินใจนั้น ๆ ความโปร่งใสไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การฉ้อราษฎร์บังหลวง แต่สังคมอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าหากผู้มีอำนาจบิดพลิ้วไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือไม่โปร่งใส ผู้นั้นเจตนาที่จะฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือกำลังปกปิดพฤติกรรมดังกล่าว

สรุปได้ว่า ความโปร่งใส หมายถึง ระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานราชการ ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ การกำหนดคคกคก หลักเกณฑ์ และกระบวนการทำงานที่ต้องมีการเปิดเผย และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ

ความสำคัญของความโปร่งใส

ความโปร่งใสเป็นหนึ่งในหลักการที่จำเป็นต่อระบบธรรมาภิบาลและการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นเครื่องมือที่จะทำให้เป้าหมายอื่น ๆ บรรลุความสำเร็จ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการบริหารรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นวิธีการแก้ไขและป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันได้อีกแนวทางหนึ่ง หลักความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้กระบวนการพัฒนาในภาพรวมดีขึ้นและส่งเสริมการเจริญเติบโตในมิติต่าง ๆ รวดเร็วกว่าเดิม นอกเหนือจากการมีมาตรฐานทางจริยธรรมที่สูงและการตรวจสอบได้ในภาครัฐ ความสำคัญของความโปร่งใส มีดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลบักไค. 2555 : 21)

1. ความโปร่งใสสามารถสร้างความมั่นใจให้แก่นักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเพิ่มความน่าเชื่อถือของสภาพเศรษฐกิจ
2. ความโปร่งใสทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการเพิ่มการตรวจสอบได้ของภาคเศรษฐกิจและภาครัฐ โดยการตรวจสอบได้จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ถ้าไม่มีความโปร่งใส
3. ความโปร่งใสเป็นหัวใจของประชาธิปไตย เพราะความโปร่งใส หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของรัฐบาลที่มีผลต่อชีวิต และเป็นการมอบอำนาจแก่ประชาชนที่จะเลือกดำเนินชีวิตจากข้อมูลที่ได้รับอันเป็นการสร้างความเท่าเทียมและสร้างทางเลือกให้กับประชาชนซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของประชาธิปไตย
4. ความโปร่งใสเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ในอดีตวาทกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาจะพิจารณาเฉพาะประเด็นเรื่องรายได้ งบประมาณรายจ่าย และการจ้างงาน แต่ในปัจจุบัน วาทกรรมทั้งหลาย ได้นำประเด็นของความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้อง
5. ความโปร่งใสในภาครัฐส่งผลดีต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน ประสิทธิภาพของการบริหารนโยบายภาครัฐ และการพัฒนาการเพิ่มความโปร่งใส ยังสามารถลดผลเสียของนโยบายรัฐบาล เช่น ช่วยลดระยะเวลาในการเก็บภาษีและการใช้กฎระเบียบที่ซับซ้อน ลดการสิ้นเปลืองและลดปัญหาคอร์รัปชัน

6. การรับประกันความโปร่งใส หมายถึง การรับประกันสิทธิของบุคคลในข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ สิทธิเหล่านี้สามารถป้องกันการละเมิดอำนาจที่เกิดขึ้นจากการมีข้อมูลที่ไม่เท่าเทียม ดังนั้น จึงช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันได้ด้วยการรับประกันความโปร่งใсыังส่งเสริมการพัฒนาด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือหน่วยงานสนองตอบการตอบโต้ต่อปัญหาปัจจุบันด้วยวิธีการการเมือง ทางประชาสังคมและทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกัน

7. การส่งเสริมความโปร่งใสทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะความโปร่งใสในกระบวนการนโยบายจะทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและยอมรับนโยบายใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วและง่ายขึ้น

8. ความโปร่งใสมีความสำคัญต่อภาคประชาชน เพราะการตัดสินใจของรัฐบาลมีผลกระทบต่อประชาชนทุกคน ประชาชนจึงมีสิทธิที่จะรับรู้กระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลเพื่อสามารถมั่นใจว่าการตัดสินใจของรัฐบาลนั้นจะส่งผลร้ายแก่ตนเองหรือไม่ ซึ่งหากรัฐบาลมีความโปร่งใส จะเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐบาล และการตัดสินใจที่มีความโปร่งใสก็จะมีค่าน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่า ความสำคัญของความโปร่งใสว่า เป็นมาตรการสำคัญที่จะช่วยป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน ช่วยให้หน่วยงานและผู้ปฏิบัติมีความรับผิดชอบ และมีการปฏิบัติงานหรือมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สร้างความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้รับบริการอย่างทั่วถึง มิใช่เฉพาะกลุ่มหรือพวกพ้อง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ภาครัฐจะต้องมีมาตรการและแนวทางในการสร้างความโปร่งใส ให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ได้รับการยอมรับและเชื่อถือ

หลักความโปร่งใส

ความโปร่งใสเป็นความชัดเจนของกระบวนการปฏิบัติงานที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร แนวนโยบาย ผลการปฏิบัติงาน และการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและการใช้กลไกเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงมีหลักการร่วมสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลบักได. 2555 : 24 - 26)

1. หลักการเปิดเผยและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แบ่งขอบเขตของความ โปร่งใส เป็น 2 ลักษณะ คือ ความโปร่งใสด้านเศรษฐกิจ สถาบันและการเมือง จากการวิจัยพบว่ามีความแตกต่างระหว่างความโปร่งใสทางเศรษฐกิจ สถาบันและการเมืองภายในระดับประเทศอย่างมาก การทำให้เกิดความโปร่งใสนั้นเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องใช้ทรัพยากรมาก ความโปร่งใสช่วยให้รัฐบาลประหยัดทรัพยากรสาธารณะและเป็นเครื่องมือที่สามารถแทนองค์กรอิสระและองค์กรตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพมากกว่าและมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่า หลักการของความโปร่งใสคือ ระดับความเปิดเผยของสถาบันที่หมายถึงขอบเขตความสามารถที่บุคคลภายนอก เช่น

ภาคประชาชน หรือผู้ถือหุ้นสามารถตรวจสอบ ควบคุมและประเมินการกระทำของบุคคลภายใน เช่น เจ้าพนักงานรัฐหรือผู้บริหารองค์กร ดังนั้น การเปิดเผยและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐ จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการเพิ่มความโปร่งใสของภาครัฐ เพราะฉะนั้น สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลจึงจำเป็นต้องได้รับการรับรองโดยกฎหมาย แต่ภาวะทางการเมืองและทางระบบราชการมักทำให้นักการเมืองและข้าราชการมีเหตุผลงูใจที่ตนเองปิดบังข้อมูล ดังนั้นการมีมติเห็นชอบหรือกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารจึงสามารถควบคุมคอร์รัปชัน ได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า การเปิดเผยและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญ เพราะแสดงถึงความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ซึ่งจำเป็นต้องมีกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การตรากฎหมาย การกำหนดการเปิดเผย และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในส่วนของแผนงาน นโยบาย และกิจกรรมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม การเอื้ออำนวย การเข้ารับรู้และการเข้าถึงอย่างสะดวกและปลอดภัย และการส่งเสริมกิจกรรมและการตรวจสอบกระบวนการเปิดเผยและการเข้าถึงข้อมูล

2. หลักการตรวจสอบได้ การตรวจสอบได้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ข้าราชการกับสาธารณชน หรือประชาชน เพราะฉะนั้นการตรวจสอบได้จึงมีมิติทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งองค์กรเพื่อความโปร่งใสแห่งประเทศไทย ระบุว่า การตรวจสอบได้นั้นมีความครอบคลุม ทั้งในมิติการเมืองและการบริหาร การเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบจากภายนอกหรือจากประชาชน รวมทั้งการสร้างระบบตรวจสอบจากภายในและการรับผิดชอบจากการตัดสินใจในการปฏิบัติงานที่มีหลักการและมีเหตุผลเพียงพอ การตรวจสอบได้มีบทบาทสำคัญในการบริหารรัฐกิจที่เกี่ยวข้องกับแนวทางหรือวิธีการที่ข้าราชการและหน่วยงานของรัฐจัดการกับความคาดหวังที่หลากหลายจากภายในและภายนอกหน่วยงาน โดยมีประเภทของการตรวจสอบได้ 5 ประการ คือ 1) การตรวจสอบได้ทางกฎหมาย (Legal Accountability) 2) การตรวจสอบได้ด้านวิชาชีพ (Professional Accountability) 3) การตรวจสอบได้ด้านการเมือง (Political Accountability) 4) การตรวจสอบได้ด้านจริยธรรม (Moral Accountability) และ 5) การตรวจสอบได้ด้านหน่วยงาน (Organization Accountability) อย่างไรก็ตามในสภาพสังคมปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงผู้คนและกระบวนการ มีวิธีการใช้อำนาจแบบใหม่ มีมาตรฐานใหม่ เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น ลักษณะความสัมพันธ์ในการตรวจสอบได้ระหว่าง ผู้ตรวจสอบและผู้ถูกตรวจสอบจึงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเช่นกัน และจำเป็นต้องมีการกำหนดคกกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมการตรวจสอบได้อยู่ตลอดเวลา

3. หลักการมีส่วนร่วมในความโปร่งใส องค์การการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนานาชาติ (International Association for Public Participation) ซึ่งเป็นสถาบันที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ระดับนี้ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐและหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้

ระดับที่ 2 การเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการ/ การปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐอย่างอิสระและเป็นระบบ โดยหน่วยงานภาครัฐมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นการปรึกษาหารือ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อเสนอแนะความคิดเห็นประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วง ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบาย การตัดสินใจและพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานในหน่วยงาน

ระดับที่ 3 เป็นระดับที่หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน โครงการ และวิธีการทำงาน โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่จัดระบบอำนวยความสะดวก ยอมรับการเสนอแนะและการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน

ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมระดับนี้ จะดำเนินการในรูปแบบกรรมกรที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม การที่หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมีบทบาทเป็นหุ้นส่วน หรือภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ

ระดับที่ 5 การส่งเสริมอำนาจประชาชน เป็นระดับที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทเต็มในการตัดสินใจ การบริหารงาน และการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อเข้ามาทดแทนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ดำเนินการหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้ เน้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของการดำเนินการกิจและภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น

สรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าว เป็นกระบวนการที่เสริมสร้างให้กระบวนการแห่งความโปร่งใสมีความชัดเจนและมีความหมายต่อประชาชนมากขึ้น การสร้างความโปร่งใสมิได้เป็นเพียงแค่การให้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการตรวจสอบได้ในบางประเด็นเท่านั้น แต่การมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ อย่างแท้จริงจนไปสู่การเสริมสร้างอำนาจให้กับประชาชนนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนากระบวนการแห่งความโปร่งใสไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น แนวคิด ความหมายและหลักการของความโปร่งใส

จึงนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหลักธรรมาภิบาล และจะมีความสำคัญยิ่งขึ้น ไปถ้าแนวคิดและกระบวนการแห่งความโปร่งใสมีการพัฒนาไปมากกว่าจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะถ้าเป็นกระบวนการที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินการของภาครัฐ และความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินการที่เกิดขึ้น

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส

1. กรอบแนวคิดการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity & Transparency Assessment : ITA)

ตามคู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ด้านการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (Open Data Integrity and Transparency Assessment : OIT) สำหรับสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ได้กำหนดกรอบแนวคิดการประเมิน ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2564 ก : 1 - 3) การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity & Transparency Assessment : ITA) ได้เริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน และมีการขยายขอบเขตและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีจุดมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ โดยถือเป็นการประเมินที่ครอบคลุมหน่วยงานภาครัฐทั่วประเทศ และสำนักงาน ป.ป.ช. ได้พัฒนาเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ตามข้อมูลผลการวิจัยและข้อมูลทางวิชาการเพื่อให้เกิดการสนับสนุนต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ของประเทศไทย ทำให้เกณฑ์การประเมินมีเนื้อหาครอบคลุมหลายด้าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณธรรม ความโปร่งใส และการทุจริต ทั้งที่มีลักษณะการทุจริตทางตรงและการทุจริตทางอ้อม รวมไปถึงบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานในการนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข ลดโอกาสหรือความเสี่ยงที่จะเกิดการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ โดยเกณฑ์การประเมิน ITA ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำแนกออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ 1) การปฏิบัติหน้าที่ 2) การใช้งบประมาณ 3) การใช้อำนาจ 4) การใช้ทรัพย์สินของราชการ 5) การแก้ไขปัญหาการทุจริต 6) คุณภาพการดำเนินงาน 7) ประสิทธิภาพการสื่อสาร 8) การปรับปรุงระบบการทำงาน 9) การเปิดเผยข้อมูล 10) การป้องกันการทุจริต

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ถูกกำหนดเป็นเป้าหมายหรือส่วนหนึ่งของนโยบายและแผนงานระดับประเทศ ดังนี้ คณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2561 ได้มีมติเห็นชอบให้หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานให้ความร่วมมือและเข้าร่วมการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของ

หน่วยงานภาครัฐ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2564 โดยใช้แนวทางและเครื่องมือการประเมินตามที่สำนักงาน ป.ป.ช. กำหนด และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้กำหนดให้การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดของแผนย่อยการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยในระยะแรกได้กำหนดให้ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 หน่วยงานที่เข้าร่วมการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 จะต้องได้คะแนน 85 คะแนนขึ้นไป (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2564ก : 3)

2. กรอบแนวคิดการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ด้านการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (Open Data Integrity and Transparency Assessment: OIT) สำหรับสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ตามประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) สำหรับสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตกระทรวงศึกษาธิการได้นำเกณฑ์การประเมิน ITA ข้อ 9 ด้านการเปิดเผยข้อมูล และข้อ 10 ด้านการป้องกันการทุจริต มาเป็นกรอบสำหรับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2564ข : 1 - 14)

ด้านการเปิดเผยข้อมูล เป็นการประเมินการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันบนเว็บไซต์ของหน่วยงาน ที่เปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ของหน่วยงานให้สาธารณชนได้รับทราบใน 5 ประเด็น คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน ข่าวประชาสัมพันธ์ และการปฏิสัมพันธ์ข้อมูล 2) การบริหารงาน ได้แก่ แผนดำเนินงานการปฏิบัติงานและการให้บริการ 3) การบริหารเงินงบประมาณ ได้แก่ แผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี และการจัดซื้อจัดจ้างหรือการจัดหาพัสดุ 4) การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ได้แก่ นโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล การดำเนินการตามนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล และหลักเกณฑ์การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล และ 5) การส่งเสริมความโปร่งใสในหน่วยงาน ได้แก่ การจัดการเรื่องร้องเรียนการทุจริตและประพฤติมิชอบ และการเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม จำนวน 29 ข้อได้แก่

- 1) โครงสร้างของหน่วยงาน
- 2) ข้อมูลผู้บริหาร
- 3) อำนาจหน้าที่
- 4) แผนยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนา

หน่วยงาน 5) ข้อมูลการติดต่อ 6) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 7) ข่าวประชาสัมพันธ์ 8) ช่องทางการสอบถาม 9) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social) 10) แผนดำเนินงานประจำปี 11) รายงานการกำกับ ติดตาม การดำเนินงานประจำปี รอบ 6 เดือน 12) รายงานผลการดำเนินงาน 13) คู่มือหรือมาตรฐานการปฏิบัติงาน 14) แผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี 15) รายงานการกำกับ ติดตาม การใช้จ่ายงบประมาณประจำปี รอบ 6 เดือน 16) รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี 17) แผนการจัดซื้อจัดจ้างหรือแผนการจัดหาพัสดุ 18) ประกาศต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างหรือจัดหาพัสดุ 19) สรุปผลการจัดซื้อจัดจ้างหรือการจัดหาพัสดुरายเดือน 20) รายงานผลการจัดซื้อจัดจ้างหรือการจัดหาพัสดุประจำปี 21) นโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล 22) การดำเนินการตามนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล 23) หลักเกณฑ์การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล 24) รายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลประจำปี 25) แนวปฏิบัติการจัดการเรื่องร้องเรียนการทุจริตและประพฤติมิชอบ 26) ช่องทางแจ้งเรื่องร้องเรียนการทุจริตและประพฤติมิชอบ 27) ข้อมูลเชิงสถิติเรื่องร้องเรียนการทุจริตและประพฤติมิชอบประจำปี 28) ช่องทางการรับฟังความคิดเห็น และ 29) การเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลในประเด็นข้างต้น แสดงถึงความโปร่งใสในการบริหารงานและการดำเนินงานของหน่วยงาน ด้านการเปิดเผยข้อมูล 5 ประเด็นย่อย 29 ข้อมูล

ด้านการป้องกันการทุจริต เป็นการประเมินการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันบนเว็บไซต์ของหน่วยงานเพื่อเปิดเผยการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานให้สาธารณชนได้รับทราบใน 2 ประเด็น คือ 1) การดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริต ได้แก่ เจตจำนงสุจริตของผู้บริหาร การประเมินความเสี่ยงเพื่อการป้องกันการทุจริต การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร และแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริต และ 2) มาตรการภายในเพื่อป้องกันการทุจริต ได้แก่ มาตรการภายในเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและป้องกันการทุจริต จำนวน 10 ข้อมูล ประกอบด้วย 1) เจตจำนงสุจริตของผู้บริหาร 2) การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร 3) การประเมินความเสี่ยงการทุจริตประจำปี 4) การดำเนินการเพื่อจัดการความเสี่ยงการทุจริต 5) การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร 6) แผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริต 7) รายงานการกำกับ ติดตามการดำเนินการป้องกันการทุจริตประจำปี รอบ 6 เดือน 8) รายงานผลการดำเนินการป้องกันการทุจริตประจำปี 9) มาตรการส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใสภายในหน่วยงาน 10) การดำเนินการตามมาตรการส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใสภายในหน่วยงาน ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลในประเด็นข้างต้นแสดงถึงการให้ความสำคัญต่อผลการประเมินเพื่อนำไปสู่การจัดทำมาตรการส่งเสริมความโปร่งใสภายในหน่วยงานและมีการกำกับติดตามการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ด้านการป้องกันการทุจริต 2 ประเด็นย่อย 10 ข้อมูล

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการวิจัย โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และนำกรอบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ด้านการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (Open Data Integrity and Transparency Assessment : OIT) สำหรับสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ซึ่งประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านการเปิดเผยข้อมูล และด้านการป้องกันการทุจริต มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาการบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในวิถีใหม่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้บริบทของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์เพื่อให้เหมาะสม โดยดำเนินการผ่านช่องทางเว็บไซต์สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

วิถีใหม่

ราชบัณฑิตยสภา ได้บัญญัติศัพท์ “New Normal” เพิ่มเข้ามา โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุรพล อิศรไกรศีล (ออนไลน์. 2563) นายกราชบัณฑิตยสภาเปิดเผยว่า ราชบัณฑิตยสภาได้แต่งตั้งคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ใหม่ที่อยู่ในกระแสสังคมร่วมสมัย โดยได้บัญญัติศัพท์และให้นิยามคำว่า “New Normal” และ “New Norm” คำว่า New Normal เป็น วลี และเป็นสำนวน ซึ่ง Oxford Dictionary ได้ให้นิยามว่า “A previously unfamiliar or atypical situation that has become standard, usual, or expected.” หมายถึง สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่แต่เดิมเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ ผู้คนไม่คุ้นเคย ไม่ใช่มาตรฐาน ต่อมาเมื่อเกิดหรือเกิดวิกฤตบางอย่าง จึงมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้สถานการณ์หรือปรากฏการณ์นั้นกลายเป็นสิ่งที่ปกติและเป็นมาตรฐาน

มาลี บุญศิริพันธ์ (ออนไลน์. 2563) คณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ราชบัณฑิตยสภา ได้อธิบายคำนี้ผ่านทางเฟซบุ๊ก Malee Boonsiripunth อธิบายความหมายคำว่า New Normal แปลว่า ความปกติใหม่ ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติ และเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่น่าคุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร วิถีปฏิบัติและการจัดการการใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะดำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือหวงหาถึงอดีต

New Normal ในบริบทสถานการณ์การแพร่ระบาดของ “โควิด-19” ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 นั้น อธิบายได้ว่า เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง จนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมาก จนกลายเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ มนุษย์จึงจำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม ๆ โดยมีการปรับหาวิธีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ ควบคู่ไปกับความพยายามรักษาและฟื้นฟูสุขภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการเบี่ยงเบนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษา สุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ จนในที่สุดเมื่อเวลาผ่านไป ก็ทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม

พฤติกรรมกับวิถีใหม่ (New Normal) (บดินทร์ ชาติเวที, ออนไลน์, 2563) เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต และกำลังจะกลายเป็นวิวัฒนาการใหม่ของสังคมมนุษย์ และระบบสังคมใหม่ จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ หรือ COVID-19 เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสุขภาพของประชากรทั่วโลก ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างความปลอดภัยและลดการแพร่กระจายของเชื้อโรค ทุกคนต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมากในการดูแลตนเอง รูปแบบชีวิตวิถีใหม่ประกอบด้วย วิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติและการจัดการการใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะซำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือหวนหาถึงอดีต ซึ่งสิ่งที่จะเกิดขึ้นล้วนเป็นสิ่งใหม่ที่ต้องปรับตัว การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมและการใช้ชีวิตที่คาดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด กล่าวคือ

1. หน้ากากอนามัยและแอลกอฮอล์เจล ยังคงเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยในการป้องกันตัวเองเป็นที่ต้องการและผู้คนมีการใช้กันมากขึ้นจนเป็นเรื่องปกติ เพราะเป็นวิธีการป้องกันตัวจากความเสี่ยงจากการติดเชื้อโรค และการแพร่กระจายเชื้อโรคไปยังบุคคลอื่น
2. Distancing ทั้งในแง่ของร่างกายและจิตใจด้วยความเชื่อใจกันที่เคยแสดงออกมาผ่าน Human Touch จะน้อยลง
3. การให้ความสำคัญกับรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ปลอดภัย และมีความสะอาด โดยเน้นอาหารที่มาจากธรรมชาติ หรือออร์แกนิกมากขึ้น
4. การออกกำลังกายมากขึ้น หันมาดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น ใส่ใจตนเอง และรักตัวเองมากขึ้น

5. ลดการพบปะผู้คนในสังคม แล้วหันมาใช้ชีวิตและทำงานที่บ้าน มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น ทำให้มองเห็นแนวทางที่จะสร้างสมดุลชีวิตระหว่างอยู่บ้านมากขึ้น

6. หลีกเลี่ยงการสัมผัสกันโดยไม่จำเป็น วัฒนธรรมในการทักทายของผู้คนโดยเฉพาะหลาย ๆ ชาติในตะวันตกที่เคยจับมือ สัมผัสตัวกัน จะเปลี่ยนแปลงไป

7. ดิจิทัลจะกลายเป็นความสำคัญหลักในการดำรงชีวิต ไม่ใช่แค่คน Gen C แต่คือคนทุกรุ่น ทุกวัย จะสามารถใช้งานดิจิทัลได้อย่างคุ้นเคย

8. เทคโนโลยีจะกลายเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน ทั้งการ Work from Home, Food Delivery, Shopping Online หรือการเรียนออนไลน์

9. เงินกระดาษ หรือเหรียญที่หมุนเวียนอยู่ในระบบจะถูกใช้น้อยลงเรื่อย ๆ จนกลายเป็นสังคมไร้เงินสด โดยสมบูรณ์ในไม่ช้า

10. คนมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย มีการเลือกปฏิบัติมากขึ้น ด้วยเหตุผลทางด้านความปลอดภัย หรือการคำนึงถึงสุขอนามัย

11. ระบบสาธารณสุขจะมีแพลตฟอร์มด้านสุขภาพเป็นบริการพื้นฐาน และการป้องกันความเจ็บป่วยจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า วิถีใหม่ (New Normal) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากเดิม อันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ “โควิด-19” จนทำให้แบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักการหรือมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตเพื่อสร้างความปลอดภัยและลดการแพร่กระจายของเชื้อโรค ทุกคนต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมากในการดูแลตนเอง รูปแบบชีวิตวิถีใหม่ ประกอบด้วย วิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติและการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบัน

บริบทสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบทบาทและภารกิจสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ในภูมิภาคและการบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค เพื่อให้ส่วนราชการ หน่วยงาน บุคลากร และภาคส่วนต่าง ๆ ได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมขับเคลื่อนงานการศึกษาของประเทศให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ และประสานความร่วมมือให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน มีระบบการกำกับ

ติดตามประเมินผล ตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเฉพาะพื้นที่ เพื่อการให้บริการด้านการศึกษาที่รวดเร็วทั่วถึง และเท่าเทียม เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ ครู บุคลากรทางการศึกษา ประชาชน สังคมพึงพอใจ ประเทศได้คนมีคุณภาพ สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาวของประเทศ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2559 : 9)

อำนาจหน้าที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 19/2560 เรื่อง การปฏิรูปการศึกษา ในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดอำนาจหน้าที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ให้มีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อปฏิบัติภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด การปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ นโยบายและยุทธศาสตร์ของส่วนราชการต่าง ๆ ที่มอบหมาย และให้มีอำนาจหน้าที่ในเขตจังหวัด ดังต่อไปนี้ (ราชกิจจานุเบกษา. 2560 : 19)

1. รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) คณะอนุกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (อกศจ.) คณะอนุกรรมการบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์ คณะอนุกรรมการเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา คณะอนุกรรมการและคณะทำงาน รวมทั้งปฏิบัติงานราชการที่เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของ กศจ. และตามที่ กศจ. มอบหมาย
2. จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการ
3. สั่งการ กำกับ ดูแล เร่งรัด ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการหรือหน่วยงานและสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ
4. จัดระบบ ส่งเสริม และประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
5. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ
6. ดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
7. ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ การนิเทศ และแนวทางการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท รวมทั้ง ติดตาม และประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา
8. ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบด้านการบริหารการเงิน และการบัญชีของส่วนราชการหรือหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

9. ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา
10. ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเอกชน
11. ปฏิบัติภารกิจตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ หรือตามที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของกระทรวงศึกษาธิการ และประสานงานต่าง ๆ ในจังหวัด

อำนาจหน้าที่ของศึกษาธิการจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่กำหนดไว้ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 19/2560 ลงวันที่ 3 เมษายน 2560 เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้ศึกษาธิการจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ออนไลน์. 2564ค) โดยสรุปดังนี้

1. เป็นกรรมการและเลขานุการของ กศจ.
2. เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ ออกศจ.
3. เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
4. รับผิดชอบการดำเนินงานของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
5. มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เฉพาะงานที่เกี่ยวข้อง อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา
6. เป็นผู้ที่มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัด หรือกรุงเทพมหานคร ตามมาตรา 53 (3) และ (4) แห่ง พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 โดยความเห็นชอบของ กศจ.
7. เป็นผู้ปฏิบัติราชการตามที่เลขาธิการ กพฐ. เลขาธิการ กอศ. เลขาธิการ กกอ. เลขาธิการ ก.ค.ศ. เลขาธิการ กสศ. และเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน การมอบอำนาจเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน กำกับดูแล และบูรณาการการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดหรือกรุงเทพมหานคร
8. เป็นผู้ปฏิบัติราชการตามที่เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมอบอำนาจในการปฏิบัติราชการตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน ให้ศึกษาธิการจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการแทน
9. มีอำนาจหน้าที่ในฐานะผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด คือ มีอำนาจในการประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นผู้มีอำนาจ

หน้าที่ มีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนผู้อยู่ได้บังคับบัญชาโดยการให้ไปศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน หรือปฏิบัติงานวิจัยและพัฒนาตามระเบียบที่ ก.ค.ศ. กำหนด

10. เป็นผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง แก่ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

11. เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด แต่มิใช่เป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

12. มีอำนาจหน้าที่ ตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เฉพาะงานที่เกี่ยวกับ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา เช่น เสนอแนะการบรรจุและแต่งตั้ง และการบริหารงานบุคคลในเรื่อง อื่นที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา (กศจ.) ประเมินคุณภาพ การบริหารงานบุคคลและจัดทำรายงานการบริหารงานบุคคลเสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเสนอ ก.ค.ศ. ต่อไป

13. มีอำนาจสั่งการตามมติ กศจ. แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด เขตพื้นที่การศึกษา เช่น ออกคำสั่งย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ออกคำสั่ง เลื่อนขั้นเงินเดือน ออกคำสั่งลงโทษปลดออก ไล่ออกจากราชการ

14. มีอำนาจตามมาตรา 53 (3) สั่งบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ให้ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามมาตรา 38 ข.(5) ตำแหน่ง ศึกษาานิเทศก์ ตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่นตามมาตรา 38 ค.(2) ในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ตำแหน่งซึ่งมีวิทยฐานะชำนาญการ ตำแหน่งซึ่งมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ตำแหน่ง ซึ่ง มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ

15. มีอำนาจตามมาตรา 53 (4) สั่งบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ดำรงตำแหน่งในสถานศึกษา ตำแหน่งครูผู้ช่วย ตำแหน่งครู ตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่น ตามมาตรา 38 ค.(2)

16. พิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษากำหนดในฐานะผู้มีอำนาจตามมาตรา 53

17. การบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัด หรือ กรุงเทพมหานครตามมาตรา 53 (3) และ (4) แห่ง พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ให้ศึกษาธิการจังหวัด โดยความเห็นชอบของ กศจ. เป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

18. สั่งให้ผู้ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตามมาตรา 45 วรรคหนึ่ง มาตรา 50 มาตรา 51 มาตรา 58 มาตรา 64 มาตรา 65 มาตรา 66 และมาตรา 67 ซึ่งภายหลังปรากฏว่าขาดคุณสมบัติทั่วไป หรือขาดคุณสมบัติตามมาตรฐานตำแหน่งตามมาตรา 42 หรือขาดคุณสมบัติพิเศษตามมาตรา 48 อยู่ก่อน หรือมีกรณีต้องหาอยู่ก่อนและภายหลังปรากฏว่าเป็นผู้ขาดคุณสมบัติเนื่องจากกรณีต้องหา นั้น ออกจากราชการโดยพลัน

19. สั่งบรรจุและแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญหรือเชี่ยวชาญ ระดับสูงเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

20. สั่งบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามมาตรา 38 ข. (5) ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ ตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่นตามมาตรา 38 ค. (2) ในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ตำแหน่งซึ่งมีวิทยฐานะชำนาญการ ตำแหน่งซึ่งมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ และ ตำแหน่งซึ่งมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ โดยอนุมัติ กศจ.

21. สั่งบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครูผู้ช่วย ตำแหน่งครู และตำแหน่ง บุคลากรทางการศึกษาอื่น ตามมาตรา 38 ค.(2) ในสถานศึกษา

22. สั่งให้ผู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับ ที่กำหนดออกจากราชการ ตามมาตรา 110 (6)

23. สั่งให้ผู้ที่อยู่ในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือเตรียมความพร้อมฯ ที่มิ ีความประพฤติไม่ดี หรือไม่มีความรู้ หรือไม่มีความเหมาะสมหรือมีผลการประเมินทดลองปฏิบัติ หน้าที่ราชการหรือเตรียมความพร้อมฯ อยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด โดยไม่ควรรับราชการ ต่อไป ออกจากราชการได้ไม่ว่าจะครบกำหนดเวลาทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือเตรียมความพร้อม และพัฒนาอย่างเข้มหรือไม่ก็ตาม

24. สั่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่พ้นกำหนดเวลาทดลองปฏิบัติหน้าที่ ราชการหรือเตรียมความพร้อมฯ แล้ว และควรรับราชการต่อไป ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง หรือวิทยฐานะที่จะได้รับแต่งตั้งต่อไป และรายงาน กศจ.

25. เปลี่ยนแปลงคำสั่งที่สั่งให้ผู้ที่อยู่ในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือเตรียม ความพร้อมฯ ออกจากราชการเพื่อไปรับราชการทหารตามมาตรา 66 และต่อมาปรากฏว่าผู้นั้น มีกรณีจะต้องถูกสั่งให้ออกจากราชการตามวรรคสอง (มีผลการประเมินทดลองปฏิบัติหน้าที่

ราชการหรือเตรียมความพร้อมฯ ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด) หรือตามมาตราอื่นเป็นให้ออกจากราชการตามวรรคสองหรือมาตราอื่นนั้น

26. สั่งลงโทษผู้อยู่ในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือเตรียมความพร้อมฯ ที่มีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา หรือกระทำความผิดวินัย หรือสั่งให้ออกจากราชการเมื่อมีกรณีที่ถูกกล่าวหาว่าต้องออกจากราชการตามวรรคสอง (มีผลการประเมินทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือเตรียมความพร้อมฯ ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด) หรือวรรคสามหรือตามมาตราอื่น แล้วแต่กรณี

27. สั่งบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ กศจ. พิจารณาอนุมัติย้ายแล้วไปดำรงตำแหน่งในหน่วยงานการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาหรือต่างเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัด

28. สั่งให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เลื่อนตำแหน่ง หรือเลื่อนวิทยฐานะ โดยไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐานตำแหน่ง หรือมาตรฐานวิทยฐานะ หรือไม่ผ่านกระบวนการเลื่อนตำแหน่ง หรือเลื่อนวิทยฐานะตามกฎหมาย หลักเกณฑ์และวิธีการ ที่ ก.ค.ศ. กำหนด หรือผู้สั่งสั่งไม่ถูกต้องหรือไม่มีอำนาจสั่งกลับไปดำรงตำแหน่งหรือวิทยฐานะเดิมโดยพลัน

29. สั่งบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการครูฯ ที่ออกจากราชการไปแล้ว และมีใช่เป็นการออกจากราชการในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ ซึ่งสมัครเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูฯ และทางราชการประสงค์จะรับผู้นั้น โดยให้มีตำแหน่งวิทยฐานะ และรับเงินเดือนตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่ ก.ค.ศ. กำหนด

30. สั่งบรรจุและแต่งตั้งผู้ที่ได้รับอนุมัติจาก กรม.ให้ออกจากราชการไปปฏิบัติงานและให้นับเวลาระหว่างนั้น สำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญเหมือนเป็นเวลาราชการกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กลับเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูฯ ภายในกำหนดเวลาที่ กรม. อนุมัติแต่ไม่เกินสี่ปี นับแต่วันไปปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว โดยให้มีตำแหน่งวิทยฐานะและรับเงินเดือนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ.กำหนด

31. สั่งบรรจุและแต่งตั้งผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการไปรับราชการทหาร เมื่อผู้นั้นพ้นจากราชการทหารโดยมิได้กระทำการในระหว่างรับราชการทหารอันเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง หรือได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง และไม่เป็นผู้ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 30 ไม่ได้ถูกสั่งเปลี่ยนแปลงคำสั่งเป็นให้ออกฯ ตามมาตราอื่น ที่ประสงค์จะกลับเข้ารับราชการในหน่วยงานการศึกษาเดิมและยื่นขอฯ ภายในกำหนด 180 วันนับแต่วันพ้นจากราชการทหาร โดยให้มีตำแหน่งวิทยฐานะ และรับเงินเดือนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด

32. เสนอให้ ก.ค.ศ. หรือผู้ที่ ก.ค.ศ. มอบหมาย พิจารณานุมัติรับพนักงานส่วนท้องถิ่นที่ไม่ใช่พนักงานวิสามัญ หรือไม่ใช่ ข้าราชการหรือพนักงานซึ่งออกจากงานในระหว่างทดลองปฏิบัติงานหรือข้าราชการที่ไม่ใช่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและไม่ใช่ข้าราชการการเมือง ข้าราชการวิสามัญ หรือข้าราชการซึ่งออกจากราชการ ในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการที่ออกจากงานหรือออกจากราชการไปแล้ว เข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

33. สั่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษารักษาการในตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ว่างลง หรือผู้ดำรงตำแหน่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ราชการได้

34. สั่งเลื่อนเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามมติ กศจ.

35. เป็นผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่มีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง

36. เป็นผู้มีอำนาจสั่งลงโทษวินัยร้ายแรงตามมติ กศจ. หรือ ก.ค.ศ.

37. ดำเนินการสืบสวน หรือพิจารณาตามมาตรา 95 และดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครูฯ ผู้มีกรณี ถูกกล่าวหาว่ากระทำหรือละเว้นกระทำการที่พึงเห็นได้ว่าเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง และเป็นการกล่าวหาเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาของผู้นั้น หรือต่อผู้มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือตรวจสอบตามกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ หรือเป็นการกล่าวหาเป็นหนังสือโดยผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นหรือมีกรณี ถูกฟ้องคดีอาญาหรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทที่ไม่เกี่ยวกับราชการ หรือความผิดลหุโทษ แม้ภายหลังผู้นั้นจะออกจากราชการ ไปแล้ว เว้นแต่ออกจากราชการ เพราะตาย ต่อไปได้เสมือนว่าผู้นั้นยังมีได้ออกจากราชการ

38. สั่งพักราชการหรือสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนแก่ผู้ถูกสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง หรือถูกฟ้องคดีอาญา หรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เพื่อรอฟังผลการสอบสวนพิจารณาได้ แต่ถ้าภายหลังปรากฏผลการสอบสวนพิจารณาว่า ผู้นั้นมีได้กระทำผิดหรือกระทำผิดไม่ถึงกับจะถูกลงโทษ ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ และไม่มีกรณีที่จะต้องออกจากราชการด้วยเหตุอื่นก็มีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นกลับเข้ารับราชการในตำแหน่งและวิทยฐานะเดิม หรือตำแหน่ง เดียวกับที่ผู้นั้นมีคุณสมบัติตรงตามคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งและวิทยฐานะนั้น

39. ดำเนินการสืบสวน หรือพิจารณาตามมาตรา 95 และแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 98 วรรคสอง ตลอดจนดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ถูกสั่งพักราชการหรือออกจากราชการ

ไว้ก่อนตามวรรคหนึ่งแล้ว ภายหลังปรากฏว่า ผู้นั้นมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ในกรณีอื่นอีกต่อไปได้

40. พิจารณาอนุญาตการลาออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ประสงค์จะลาออกจากราชการ ที่ได้ยื่นหนังสือขอลาออกต่อผู้บังคับบัญชา และพิจารณาขยับยั้ง การอนุญาตให้ลาออกไว้เป็นเวลาไม่เกินเก้าสิบวันนับตั้งแต่วันขอลาออกก็ได้ ในกรณีที่เห็นว่า จำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ราชการ แต่ต้องแจ้งการขยับยั้งการอนุญาตให้ลาออกพร้อมทั้งเหตุผลให้ ผู้ขอลาออกทราบ

41. เป็นผู้มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ถูกสั่งเพิกถอน ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ แล้วภายในกำหนดเวลาสามสิบวันตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง หน่วยงานการศึกษาไม่มีตำแหน่งที่ไม่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพว่าง หรือตำแหน่งที่สามารถ ย้ายไปแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งได้ หรือ กศจ. หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี ไม่นอมัติให้ออกจากราชการ โดยพลัน ทั้งนี้ ตามระเบียบว่าด้วยการออกจากราชการ

42. เป็นผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาผู้ที่มีกรณีถูกกล่าวหา หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า หย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติ หน้าที่ราชการ บกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ ที่เห็นว่ากรณีมีมูล ถ้าให้ผู้นั้นรับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ และเป็นผู้มีอำนาจ สั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญ เหตุสุดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญ ข้าราชการในกรณี ที่ ก.ค.ศ. หรือ กศจ. มีมติให้ผู้นั้นออกจากราชการ

43. สั่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จ บำนาญเหตุสุดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญในกรณีถูกตั้งกรรมการสอบสวนตาม มาตรา 98 วรรคสอง และกรรมการสอบสวนหรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 98 วรรคสอง วรรคสี่หรือ วรรคห้า หรือมาตรา 104 (1) แล้วแต่กรณี เห็นว่ากรณีมีเหตุอันควรสงสัยอย่าง ยิ่งว่าผู้นั้นได้กระทำ ผิดวินัยอย่างร้ายแรง แต่การสอบสวนไม่ได้ความแน่ชัดพอที่จะสั่งให้ลงโทษวินัยอย่างร้ายแรง ถ้าให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ และ ก.ค.ศ. หรือ กศจ. แล้วแต่กรณี พิจารณา แล้วมีมติให้ผู้นั้นออกจากราชการเพราะมีมลทินหรือมัวหมองในกรณีที่ถูกสอบสวน

44. เป็นผู้มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ต้องรับโทษจำคุก โดยคำสั่งของศาลหรือต้องรับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำ โดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ซึ่งยังไม่ถึงกับจะต้องถูกลงโทษปลดออก หรือไล่ออก ออกจาก ราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุสุดแทน ตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

45. เป็นผู้มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ไปรับราชการทหาร ตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหารออกจากราชการ แล้วต่อมาปรากฏว่าผู้นั้นมีกรณีที่จะต้อง ถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตราอื่นอยู่ก่อนไปรับราชการทหาร ก็มีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่ง ให้ออกจากราชการ ตามวรรคหนึ่ง เป็นให้ออกจากราชการตามมาตราอื่นนั้นได้

46. เป็นผู้มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งโอนมาจากพนักงาน ส่วนท้องถิ่น หรือข้าราชการตามมาตรา 58 ผู้มีกรณีที่สมควรให้ออกจากงานหรือออกจากราชการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น หรือกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงาน บุคคลของข้าราชการนั้นอยู่ก่อนวันโอนมาบรรจุ

47. เป็นผู้มีอำนาจสั่งหรือปฏิบัติตามมติในการพิจารณา อุดหนุนหรือร้องทุกข์ ของ กศจ. หรือ ก.ค.ศ.แล้วแต่กรณี (มาตรา 124 วรรคสอง)

48. เป็นผู้มีหน้าที่ดำเนินการแก้ไขคำสั่งให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลปกครอง ในกรณีที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาฟ้องร้อง คำวินิจฉัยอุดหนุน หรือร้องทุกข์ตาม มาตรา 121 หรือมาตรา 122 ของ กศจ. ต่อศาลปกครอง

ภารกิจสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

ตามประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงานภายใน สำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ แบ่งกลุ่มงานภายในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ. 2560ก : 3 - 7)

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด แบ่งกลุ่มงานภายในออกเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มอำนวยการ
2. กลุ่มบริหารงานบุคคล
3. กลุ่มนโยบายและแผน
4. กลุ่มพัฒนาการศึกษา
5. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล
6. กลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน
7. กลุ่มลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจการนักเรียน
8. หน่วยตรวจสอบภายใน

โดยให้แต่ละกลุ่ม มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

กลุ่มอำนวยการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ 1) รับผิดชอบงานธุรการของ กศจ. คณะอนุกรรมการและคณะทำงาน รวมทั้งปฏิบัติงานราชการที่เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของ กศจ.

และตามที่ กศจ.มอบหมาย 2) ปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของกระทรวงศึกษาธิการ และประสานงานต่าง ๆ ในระดับจังหวัด 3) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารทั่วไป 4) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารการเงินบัญชี และพัสดุ 5) ดำเนินงานเกี่ยวกับระบบบริหารงานและการควบคุมภายใน 6) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมและผลงานของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและหน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบ 7) ดำเนินงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และยานพาหนะ 8) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารงานบุคคลของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด 9) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานพัฒนาองค์กร 10) ปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของกระทรวงศึกษาธิการและประสานงานต่าง ๆ ในระดับจังหวัด 11) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มบริหารงานบุคคล มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ 1) รับผิดชอบงานธุรการของ อศจ. และคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปฏิบัติงานราชการที่เป็นไปตามอำนาจและหน้าที่ของ อศจ. และตามที่ อศจ.มอบหมาย 2) เสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนและอัตราตำแหน่ง การเกลี้ยอัตรากำลังให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารงานบุคคล ระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด 3) เสนอแนะเกี่ยวกับการพิจารณาวิทยฐานะ ความดีความชอบ การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ การยกย่องเชิดชูเกียรติ และสิทธิประโยชน์อื่นของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา 4) เสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาการเสริมสร้างและการปกป้องคุ้มครองระบบคุณธรรมของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา 5) เสนอแนะเกี่ยวกับการบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เช่น การบรรจุและการแต่งตั้งผู้สอบแข่งขันได้หรือผู้ได้รับการคัดเลือก การย้าย การโอน การเปลี่ยนตำแหน่งและการเลื่อนตำแหน่ง การบรรจุกลับเข้ารับราชการ เป็นต้น 6) นำเสนอคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดเพื่อพิจารณาความดีความชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาและข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัด 7) เสริมสร้างขวัญกำลังใจ การยกย่องเชิดชูเกียรติและสิทธิประโยชน์อื่นของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา 8) ดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการ การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา 9) จัดทำแผนและส่งเสริมการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบ 10) จัดทำทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบ 11) จัดทำมาตรฐานคุณภาพงาน กำหนดภาระงานขั้นต่ำ และเกณฑ์การประเมินผลงานสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบ 12) ประเมินคุณภาพการบริหารงานบุคคลและจัดทำรายงานการบริหารงานบุคคลเสนอ อศจ. เพื่อเสนอ ก.ค.ศ. 13) ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการและวิชาชีพ 14) ดำเนินการ

ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา และประชาชนผ่านระบบศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ 15) ดูแลและควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด รวมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริม ยกย่องและพัฒนาวิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ 16) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มนโยบายและแผน มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ 1) ร่วมรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา และคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปฏิบัติงานราชการที่เป็นไปตามอำนาจและหน้าที่ของ กศจ. และตามที่ กศจ. มอบหมาย ร่วมกับกลุ่มพัฒนาการศึกษา 2) จัดทำข้อเสนอยุทธศาสตร์ แนวทางการจัดการศึกษาในจังหวัดที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 3) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัดและแผนปฏิบัติการของจังหวัด 4) จัดทำแผนปฏิบัติราชการของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด รวมทั้งการติดตามและรายงานผลการปฏิบัติราชการของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด 5) วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณของส่วนราชการหรือหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัด 6) จัดระบบ ส่งเสริมและประสานงานระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน เพื่อการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา การติดตาม ประเมิน และรายงานผล 7) ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ 8) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มพัฒนาการศึกษา มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ 1) ร่วมรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา และคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปฏิบัติงานราชการที่เป็นไปตามอำนาจและหน้าที่ของ กศจ. และตามที่ กศจ. มอบหมาย ร่วมกับกลุ่มนโยบายและแผน 2) ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้ง ขุม รวม เลิก และโอนสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน 3) จัดระบบ ส่งเสริม และประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาและระบบบริการอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพและสามารถให้บริการได้โดยสะดวก รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 4) ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ 5) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมการศึกษา 6) ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา 7) จัดระบบการประสาน สนับสนุน ช่วยเหลือ และการรายงานเหตุภัยพิบัติ และภาวะวิกฤตทางการศึกษาในจังหวัด 8) ส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไข

ปัญหาหาเสพติดในสถานศึกษา 9) ส่งเสริมประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการกีฬา เพื่อการศึกษา 10) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท ประสานและ ส่งเสริมการบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมและ สนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา เพื่อสร้างโอกาสความเสมอ ภาคและความเท่าเทียมกันทางสังคม 11) ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาเฉพาะกิจ เฉพาะกลุ่ม และเฉพาะพื้นที่ 12) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ 1) รับผิดชอบงานธุรการ ของคณะอนุกรรมการบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์ และคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ปฏิบัติงานราชการที่เป็นไปตามอำนาจและหน้าที่ของ กศจ. และตามที่ กศจ. มอบหมาย 2) ขับเคลื่อน ประสานงาน เร่งรัด กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารการ จัด การศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษา ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่รับผิดชอบ 3) ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ การนิเทศและแนะแนวการศึกษา ทุกระดับและทุกประเภท รวมทั้งติดตามและประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา 4) ประสานและสนับสนุนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ 5) ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการตรวจราชการ จัดทำแผนการรองรับการตรวจราชการ และดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงในการตรวจราชการ ติดตาม และประเมินผลตามนโยบายและแผนการตรวจราชการของกระทรวง 6) ส่งเสริมและพัฒนา หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7) ส่งการ กำกับ ดูแล เร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการหรือหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการในจังหวัด ให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และยุทธศาสตร์ ชาติ 8) จัดทำรอบการประเมินผลการปฏิบัติงานและกำหนดตัวชี้วัดการดำเนินงานในลักษณะ ตัวชี้วัดร่วมของส่วนราชการหรือหน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัด 9) ขับเคลื่อนระบบการประกันคุณภาพการศึกษา 10) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุน การปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ 1) กำกับ ดูแล ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน 2) ดำเนินการ เกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียน และการเปลี่ยนแปลงกิจการ โรงเรียนเอกชน

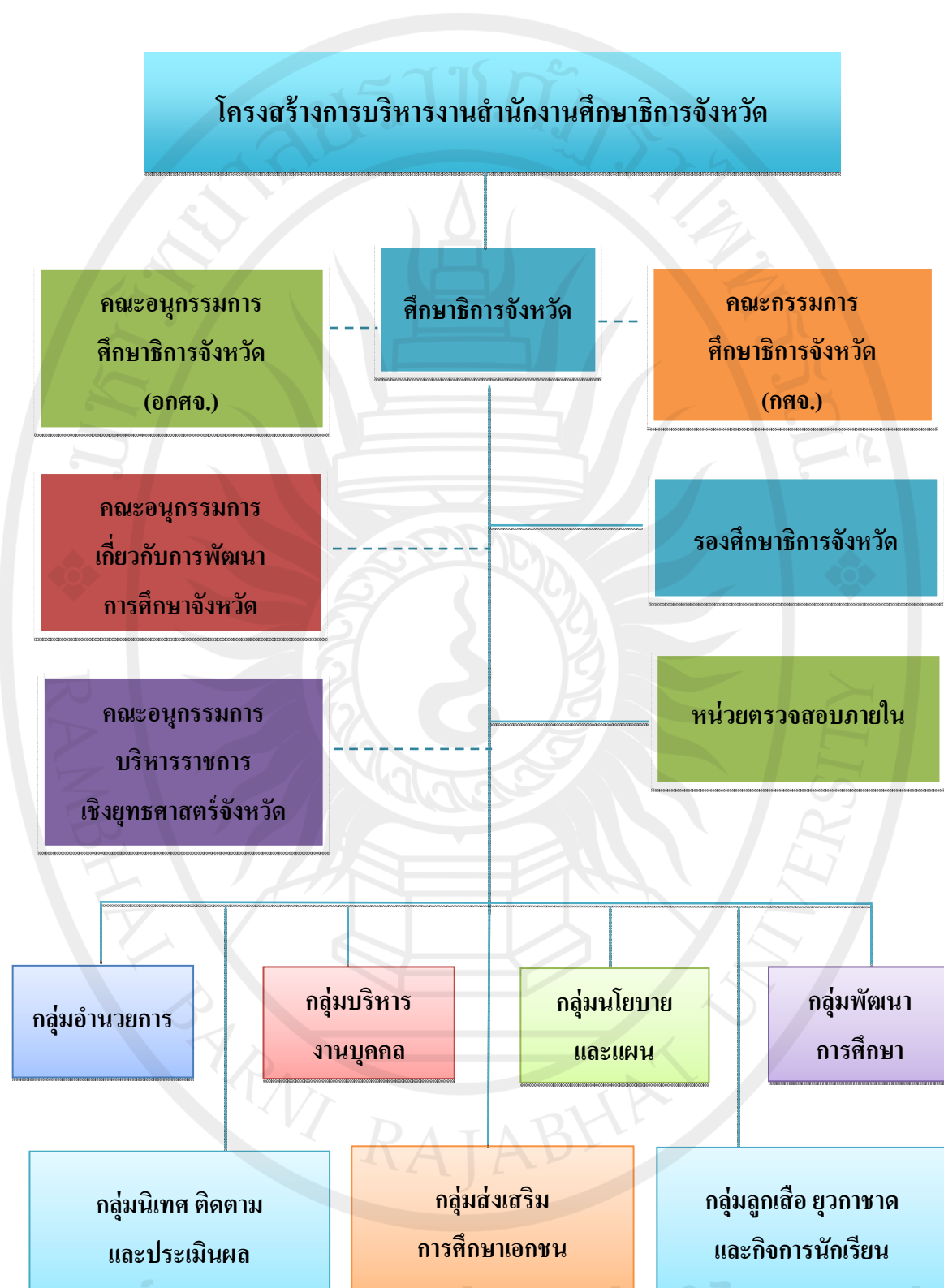
3) ดำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์และเงินทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนที่กฎหมายอื่นกำหนด 4) ดำเนินการอื่นเกี่ยวกับงานการศึกษาเอกชนตามที่กฎหมายกำหนด 5) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจการนักเรียน มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ 1) ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการและประสานเกี่ยวกับกิจการลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจการนักเรียน 2) ส่งเสริม สนับสนุน ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อการพัฒนานักเรียน นักศึกษา โดยผ่านกระบวนการลูกเสือและยุวกาชาด 3) ส่งเสริม สนับสนุนการน้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษา พระราชปณิธาน พระราชกระแสด้านการศึกษา และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวกับการศึกษา 4) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ และความปรองดองสมานฉันท์ 5) สร้างจิตสำนึกรักภัยสิ่งแวดล้อม มีคุณธรรมจริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติการดำเนินชีวิต 6) ส่งเสริม การป้องกัน แก้ไข และคุ้มครองความปลอดภัยนักเรียน นักศึกษา 7) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

หน่วยตรวจสอบภายใน มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ ดำเนินการเกี่ยวกับตรวจสอบด้านการบริหารการเงินและการบัญชีของส่วนราชการหรือหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่รับผิดชอบ 2) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

สรุปจากบริบท อำนาจหน้าที่และภารกิจของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้สำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เข้าร่วมการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยให้ใช้แนวทางและเครื่องมือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ด้านการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะตามที่สำนักงาน ป.ป.ช. กำหนด เพื่อเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานภาครัฐนำสู่การปฏิบัติ จำแนกออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ 1) การปฏิบัติหน้าที่ 2) การใช้งบประมาณ 3) การใช้อำนาจ 4) การใช้ทรัพย์สินของราชการ 5) การแก้ไขปัญหาการทุจริต 6) คุณภาพการดำเนินงาน 7) ประสิทธิภาพการสื่อสาร 8) การปรับปรุงระบบการทำงาน 9) การเปิดเผยข้อมูล และ 10) การป้องกันการทุจริต จากข้อมูลผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 พบว่า สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบางแห่งยังมีผลการประเมินต้องปรับปรุงและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และจากข้อมูลผลการวิจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงาน

ตามหลักธรรมาภิบาลของหน่วยงาน คือ 1) ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในองค์กรทำให้บางส่วนไม่สามารถนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ 2) ปัญหาด้านหลักกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับแก้ไปตามยุคสมัย และการตีความข้อกฎหมายของส่วนราชการต่าง ๆ ไม่สอดคล้องตรงกัน 3) ปัญหาด้านอัตรากำลังที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานทำให้เกิดภาระงานที่มากกว่าจำนวนบุคลากร จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างทั่วถึง 4) ปัญหาด้านโครงสร้างที่เป็นข้อจำกัด และมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยครั้ง ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานหรือนโยบายได้อย่างต่อเนื่อง (สุพรรณษา เมืองสนธิ. 2562 : 9 - 10) ดังนั้น การบริหารจัดการสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในวิถีใหม่ จึงเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารทุกองค์กรที่จะขับเคลื่อนให้การศึกษาในทุกระดับมีคุณภาพตามเป้าหมาย การพัฒนาระบบงานภาครัฐโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ การสร้างความเชื่อมั่นในการบริหารงานในวิถีใหม่ การสร้างความตระหนักให้บุคลากรในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเห็นความสำคัญของนโยบาย การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสในวิถีใหม่ การจัดทำนโยบายเชิงรุกทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้แก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานปฏิบัติเพื่อร่วมกันป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ทุกรูปแบบ และการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการพัฒนาองค์กรเพื่อวางรากฐานและปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในวิถีใหม่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างการบริหารงานสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ออนไลน์. 2564ข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในวิถีใหม่ ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

งานวิจัยต่างประเทศ

อับดุลราฮิม (Abdul Rahim, 2019 : 113) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ Governance and Good Governance - A Conceptual Perspective สรุปสาระสำคัญ ดังนี้ ธรรมชาติของและธรรมชาติที่ตี มุมมองแนวความคิด ธรรมชาติเป็นสิ่งที่ถกเถียงกันมานานในบริบทของแนวทางทฤษฎีระบุไว้และ ครอบคลุมในวิชารัฐศาสตร์ของการพัฒนาและองค์ประกอบการบริหารเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ทางสังคม ความโปร่งใส หลักนิติธรรม การวางแนวจันทามติ ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาด้วยมาตรฐานสากลเกี่ยวข้องกับกระบวนการปฏิรูปสถาบันและเจตจำนงทางการเมือง เกี่ยวกับสันติภาพและการพัฒนาภูมิภาคอย่างยั่งยืน

แม็คมิลแลน (McMillan, 2007 : 115 - 116) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การกระจายอำนาจ นโยบายทางการศึกษาของสถานศึกษาประถมศึกษาในประเทศกาน่า ผลการวิจัย พบว่า การศึกษา ประถมศึกษาในประเทศกาน่า ได้รับความสำคัญในการพัฒนามากขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีการนำนโยบาย การกระจายอำนาจภายใต้การใช้หลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อจะเป็นแนวทาง ในการพัฒนาประเทศ แต่ผล การศึกษาพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่เกิดกับการจัด การศึกษาโดยใช้นโยบายการกระจายอำนาจการบริหาร ผลการวิเคราะห์ยังเผยให้เห็นว่ารูปแบบ การกระจายอำนาจการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลนั้นยังคงไม่ประสบผลสำเร็จเพราะอำนาจ ในการตัดสินใจยังคงอยู่ที่การบริหารส่วนกลางและรัฐบาลขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นแล้วว่ารูปแบบการกระจายอำนาจการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาล จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในส่วนของการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและมากขึ้นเพื่อให้ประสบ ผลสำเร็จอย่างแท้จริง

คิมเม็ท (Kimmet, 2005 : 114) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในระบบ การเมืองการปกครองในอาเซียน 4 ประเทศ ผลการวิจัย พบว่า ในประเทศที่พัฒนาแล้วได้มีการนำ หลักธรรมาภิบาลมาใช้ในเชิงกลยุทธ์ทางการเมืองมากกว่าการนำเนื้อหาสาระไปใช้ประยุกต์ใช้ ในเชิงนโยบาย ในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 4 ประเทศ นี้ได้แก่ ฟิลิปปินส์ ไทย มาเลเซียและ อินโดนีเซีย โดยพิจารณาเป็นประเทศไปและเปรียบเทียบกับกรณีศึกษา โดยศึกษาว่าประเทศเหล่านี้ มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้อย่างไร รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของหลักธรรมาภิบาลในการเลือกตั้ง ปี ค.ศ. 2004 ซึ่งพบว่าหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางและเป็นประเด็นสำคัญ

ในการปฏิรูประบบการปกครอง โดยเน้นการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการพัฒนาบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานะที่บ้านเมืองยังไม่มีค่านิยมและเศรษฐกิจที่มั่นคง เพื่อเป็นรูปแบบและเป็นหนทางในการบริหารประเทศใหม่ ๆ เนื่องจากหลักธรรมาภิบาลช่วยสนับสนุนการเมืองการปกครอง ซึ่งแนวคิดของหลักธรรมาภิบาลมีที่มาจากชาติตะวันตก ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบบริหารใหม่ ๆ และก่อให้เกิดการพัฒนาทางประชาธิปไตย ซึ่งก็คือหนึ่งในจุดประสงค์สำคัญของหลักธรรมาภิบาลนั่นเอง

มาร์เซลล่า (Marcella. 2005 : 115) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารปกครองด้านการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาของโมรอนโก มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้การมีส่วนร่วมซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลของการปกครองทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาของโมรอนโก ข้อมูลที่ได้รับมีการเปรียบเทียบกับวรรณกรรมที่ทำการศึกษา ได้จัดกลุ่มที่สอดคล้องเข้าด้วยกัน และเชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้ไปสู่การเป็นตัวบ่งชี้ ของพฤติกรรมผู้บริหารตามหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารเหล่านี้ จะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารเขตพื้นที่ศึกษาจนบรรลุเป้าหมาย การวิจัยครั้งนี้ยังได้สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าบทบาทของผู้นำในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ความทุ่มเทเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และระดับความสำเร็จที่สูงขึ้น นำไปสู่การปรับโครงสร้างและปรับเปลี่ยนในสิ่งที่ดีควรจะเป็น เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

เต็นเนเคส (Tennekes. 2005 : 115) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสังคมนิยมและหลักธรรมาภิบาลมาใช้วิเคราะห์แนวโน้มนโยบายในประเทศเนเธอร์แลนด์และประเทศเยอรมนี ผลการวิจัยพบว่า หลังจากสงครามเย็น ผ่านไปแล้วประเทศทั้งสองได้กำหนดนโยบายในการดูแลประเทศในโลกที่สาม โดยนักสังคมนิยมได้นำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายของประเทศทั้งสองแต่ยังขาดความเข้าใจในการกำหนดรูปแบบการประเมินเพราะการกำหนดยุทธศาสตร์ในกระบวนการจัดทำนโยบายมีการแยกย่อยออกเป็นส่วน ๆ มากเกินไป และยังขาดความเข้าใจในความหมายของธรรมาภิบาล

คลาร์ก (Clarke. 2001 : 114) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการกระจายอำนาจการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศกานา ผลการวิจัย พบว่า ในประเทศที่ด้อยพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยได้มีการกระจาย อำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นโดยประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ทำให้เกิดกลยุทธ์พัฒนาที่เป็นจริงเป็นจัง มีการปรับตัวในการปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลให้เหมาะสมกับท้องถิ่นจนถือเป็นกุญแจสำคัญของการใช้หลักธรรมาภิบาล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาจากการที่ยังคงมีการถือพรรคถือพวกพ้อง

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการกำกับดูแลและธรรมาภิบาล สร้างมุมมอง เพื่อการพัฒนาภูมิภาค นำองค์ประกอบที่สำคัญของธรรมาภิบาลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ เพื่อการพัฒนาอย่างสันติ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วยคำถามวิจัยที่สร้างแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล เพื่อการพัฒนาภูมิภาค ผลการวิจัย พบว่า ธรรมาภิบาลที่ดี ประกอบด้วย ความโปร่งใสและ ความรับผิดชอบ ไม่มีความรุนแรงและความมั่นคงในระบบการเมือง ประสิทธิภาพของนโยบายระยะ ยาวและระยะสั้นของรัฐบาล การจัดคอร์รัปชัน และคุณภาพของธรรมาภิบาล

งานวิจัยในประเทศ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2564 : 26) ได้ศึกษาเรื่อง รายงานการประเมินผล การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559 - 2564) ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายมีดังนี้ แนวทางที่ 1 วางระบบรากฐานการเสริมสร้าง คุณธรรมไทยที่เข้มแข็ง โดยพัฒนาและปรับปรุงการวางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของ สถาบันครอบครัว พัฒนาและปรับปรุงการวางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของ สถาบันการศึกษา พัฒนาและปรับปรุงการวางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบัน ศาสนา และพัฒนาและปรับปรุงการวางระบบรากฐาน การใช้สื่อมวลชนและสังคมดิจิทัล เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ แนวทางที่ 2 สร้างเสริมความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยพัฒนาระบบ ติดตามประเมินผลของทุกภาคส่วนทุกระดับอย่างยั่งยืน พัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ ศักยภาพ ทางวิชาการ และพัฒนาบุคลากรทุกระดับที่มีบทบาทขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม แห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559 - 2564) แนวทางที่ 3 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรมกับสื่อมวลชนและสังคมดิจิทัล เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรม ขยายการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทุกระดับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายทั้งแนวดิ่งและแนวราบ สร้างในรูปแบบ เครือข่ายดิจิทัล แนวทางที่ 4 การเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมระดับนานาชาติ โดยพัฒนาหลักเกณฑ์ แบบอย่างด้านคุณธรรมในระดับนานาชาติร่วมกับประชาคมอาเซียน หรือใช้ตัวชี้วัดที่เป็น มาตรฐานสากลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จ ขยายเครือข่าย ความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรของไทยที่มีการดำเนินการด้านคุณธรรมที่เป็นที่ยอมรับ ในระดับนานาชาติ ในการแก้ไขปัญหาความยากจน การยกระดับคุณภาพชีวิต ปัญหายาเสพติด

จรศักดิ์ ว่องไว (2562 : 165 - 168) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผล ต่อประสิทธิภาพการบริหารงานใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร พบว่า 1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพ ขนาดของโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า สถานภาพ ขนาดของโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน 3) ประสิทธิภาพการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพ ขนาดของโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า สถานภาพ ขนาดของโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน 4) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล กับประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักการกระจายอำนาจ หลักการระับผิดชอบ หลักความเสมอภาค หลักการมีส่วนร่วม หลักการตอบสนอง หลักมุ่งเน้นฉันทามติ หลักประสิทธิผล หลักนิติธรรม และหลักความโปร่งใส มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 - .016 การวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล หลักการกระจายอำนาจ หลักการระับผิดชอบ หลักความเสมอภาค หลักการมีส่วนร่วม หลักการตอบสนองหลัก มุ่งเน้นฉันทามติ หลักประสิทธิผล หลักนิติธรรม และหลักความโปร่งใสไว้ด้วย

นิยม รัชตะวัฒน์วินัย (2561 : 137 - 142) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารงานหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านกรณีศึกษาในสถานศึกษา ส่วนด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ 2) เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา และครู พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ การบริหาร

สถานศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการใช้หลักธรรมาภิบาลมาเป็นกรอบแนวทางในการบริหารจัดการระบบงานวิชาการ ทั้งนี้ เพราะการบริหารงานต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมและความเสมอภาค เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องมีความรับผิดชอบต่อนักเรียนที่ทำงานอย่างโปร่งใส มอบหมายงานตามความสามารถหรือความถนัดของแต่ละคน โดยยึดระเบียบข้อบังคับ และการบริหารจัดการอย่างกัลยาณมิตรมุ่งเน้นฉันทามติ จึงจะทำให้องค์กรมีความเจริญสืบต่อไป

จุฑามาศ ภูสง่า (2560 : 111 - 112) ได้ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 24 พบว่า 1) ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม 2) ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ครูที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาล มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดกรอบระเบียบ วินัย ข้อบังคับ ในสถานศึกษาโดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้หลักคุณธรรมในการบริหารองค์กร โดยยึดหลักอิทธิบาท 4 สังกะวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานอย่างมีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส ให้ความเป็นธรรมในการปฏิบัติงานให้ความเท่าเทียมกัน โดยยึดหลักมาตรฐาน หลักความถูกต้องดีงาม ตามหลักประชาธิปไตย และควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านวัสดุและงบประมาณ ในการใช้จ่ายภายในโรงเรียนมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการจัดกิจกรรม โครงการ แผนและงบประมาณ ในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้ทรัพยากรทางด้านงบประมาณและสาธารณูปโภคที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าที่สุด

คารินทร์ สงมะเรียง (2559 : 88 - 89) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า 1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักมุ่งเน้น จันทามติและหลักประสิทธิผล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นหลักความรับผิดชอบ หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการตอบสนอง หลักความเสมอภาค หลักมุ่งเน้นจันทามติ หลักประสิทธิผล และหลักประสิทธิภาพ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ยกเว้นหลักการตอบสนอง หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นจันทามติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ทวิวัฒน์ อินทรประเสริฐ (2559 : 74) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภัทรวดี อุทัยกรณ์ (2559 : 62, 65) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอเขาคิชฌกูฏ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า 1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอเขาคิชฌกูฏ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอเขาคิชฌกูฏ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความเสมอภาค และด้านหลักประสิทธิภาพ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอเขาคิชฌกูฏ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จันทบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษาโดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วีไลรัตน์ ฝ่ายดี (2559 : 122 - 128) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางในอำเภอตาพระยา อยู่ในระดับมาก สภาพที่ควรจะเป็นในความคาดหวัง อยู่ในระดับมาก ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่า มีความต้องการในการพัฒนาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีดังนี้ ควรปฏิบัติกับครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกและไม่เลือกปฏิบัติ ควรมีการมอบอำนาจในภารกิจให้แก่ครูในโรงเรียนอย่างเหมาะสม ควรให้ความสำคัญต่อความยุติธรรมกับบุคลากรในโรงเรียน ควรมีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงาน โดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อลดภารกิจที่ซ้ำซ้อน และไม่มีควมจำเป็น ควรมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ควรเปิด โอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และควรปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหาร

อรรถพร สุนทรพงศ์ (2558 : 219 - 225) ได้ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า 1) บุคลากรทางการศึกษาโดยรวมและจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่และขนาดของสถานศึกษาเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานโดยรวมและรายด้านในทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นบุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขนาดใหญ่เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก 2) บุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยบุคลากรทางการศึกษาดำเน่งผู้บริหารเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้หลักธรรมาภิบาลดังกล่าวมากกว่าบุคลากรทางการศึกษาดำเน่งครู 3) บุคลากรทางการศึกษาที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกันเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยส่วนใหญ่บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขนาดใหญ่เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้หลักธรรมาภิบาลโดยรวมและรายด้านมากกว่าบุคลากรในสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่พิเศษ แต่มีความเห็นดังกล่าวไม่แตกต่างกันจากบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา

ขนาดกลาง 4) บุคลากรทางการศึกษามีปัญหาด้านผู้บริหารสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อครู ไม่ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานอยู่เสมอ การประสานงานล่าช้าไม่เป็นระบบ ไม่มีความโปร่งใส ไม่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองร่วมมือในการวางแผนการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ไม่ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถานศึกษามีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตน ผู้บริหารสถานศึกษาไม่วางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสถานศึกษาให้คุ้มค่า 5) บุคลากรทางการศึกษามีข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อครู ควรยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานอยู่เสมอ มุ่งเน้นการทำงานที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ เป็นระบบ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ส่งเสริมให้ผู้ปกครองร่วมมือในการวางแผนการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถานศึกษามีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตน ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสถานศึกษาให้คุ้มค่า

อัจฉราพร กริ่งไกร (2558 : 126) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่าสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 10 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการรับฟังความคิดเห็น ด้านหลักการกระจายอำนาจ ด้านหลักความเสมอภาค ด้านหลักการตอบสนอง ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ด้านหลักประสิทธิผล ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักประสิทธิภาพ

กนกพร จินมหันต์ (2556 : 87) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงาน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 42 พบว่า 1) สภาพการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 42 โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ รองลงมาคือ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักนิติธรรมตามลำดับ และด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านหลักความร่วมมือร่วมใจ 2) แนวทางการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌม เขต 42 มีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ คือ จัดทำหลักเกณฑ์ข้อบังคับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในสถานศึกษา รวมถึงคณะกรรมการสถานศึกษาใช้เป็นองค์ประกอบพิจารณาดำเนินการในแต่ละกรณีที่เกิดขึ้น

จอมพร จันทร์เสนาะ (2556 : 115 - 120) ได้ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 พบว่า 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรี กับวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการบริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านหลักคุณธรรมและด้านหลักความรับผิดชอบ ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักการมีส่วนร่วม ครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3) การเปรียบเทียบระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์การสอน และระดับช่วงชั้นที่สอนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

พินิจ โคตรงาม (2559 : 120) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า 1) สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่นตามความคิดเห็นของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม รองลงมา คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักนิติธรรม และด้านความรับผิดชอบต่อ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักความโปร่งใส 2) เมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยพิจารณาจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด พบว่าด้านความโปร่งใส มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด ได้แก่ การกำหนดแผนการรับนักเรียนของสถานศึกษา และดำเนินการรับนักเรียนตามแผนที่กำหนดอย่างโปร่งใส และประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาให้ชุมชน และผู้ปกครองทราบ และการส่งเสริมบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการรับรู้สภาพการณ์ และปัญหาขององค์กร รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากบุคลากร 3) ครูได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น เป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับภายในโรงเรียนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อครู การออกกฎระเบียบ ข้อบังคับภายในโรงเรียนควรมีความเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของครูทุกคนในโรงเรียน ควรมีการลงโทษให้เป็นแนวทางเดียวกันทุกเรื่อง เช่น การอยู่เวรยาม หรือความประพฤติต่าง ๆ ไม่เลือกปฏิบัติ

กฎระเบียบ ข้อบังคับในโรงเรียนไม่ควรเป็นการบังคับมากเกินไป ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหาร ควรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ครูและนักเรียน ควรจัดสรรงบประมาณ ให้เกิดความเป็นธรรมแก่ครูและนักเรียนในโรงเรียน ควรมีการรณรงค์ให้ครูยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม ในการทำงานอยู่เสมอ การพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ด้านหลักความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้ครูและนักเรียนทราบอยู่เสมอ ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ให้ครูและนักเรียนทราบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ครูทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน ได้อย่างเต็มที่ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรเน้นให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ควรมอบหมายงานให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และด้านหลักความคุ้มค่า ควรจัดทำมาตรการประหยัด พลังงานภายในโรงเรียน และต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ควรร่วมกันใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของโรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใส พบว่า หลักคุณธรรมและความโปร่งใส มีบทบาทสำคัญมากในการบริหารงานในองค์กรภาครัฐและเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ความสำคัญในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้เอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในวิถีใหม่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการบริหารงานตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสให้มีประสิทธิภาพ และนำไปเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนเพื่อพัฒนางานการศึกษาต่อไป ทั้งนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการงานทุกอย่างไปพร้อมกันอย่างมีคุณภาพ โดยมีงานด้านการศึกษาเป็นงานหลัก และงานอื่นเป็นงานสนับสนุน อีกทั้งในส่วนของการความคิดเห็นของบุคลากรในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดต่อคุณภาพการบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนั้นขึ้นอยู่กับเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งอาจจะมองเห็นต่อคุณภาพการบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในวิถีใหม่ที่แตกต่างหรือไม่แตกต่างกันก็ได้ อีกทั้งในส่วนของคุณภาพสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด หากตั้งอยู่ในบริบทที่แตกต่างกันก็อาจทำให้บุคลากรมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในวิถีใหม่ที่แตกต่างหรือไม่แตกต่างกันก็ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาตัวแปรเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาด

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในวิถีใหม่จะมีความแตกต่างกันหรือไม่ และนำเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในวิถีใหม่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี